

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

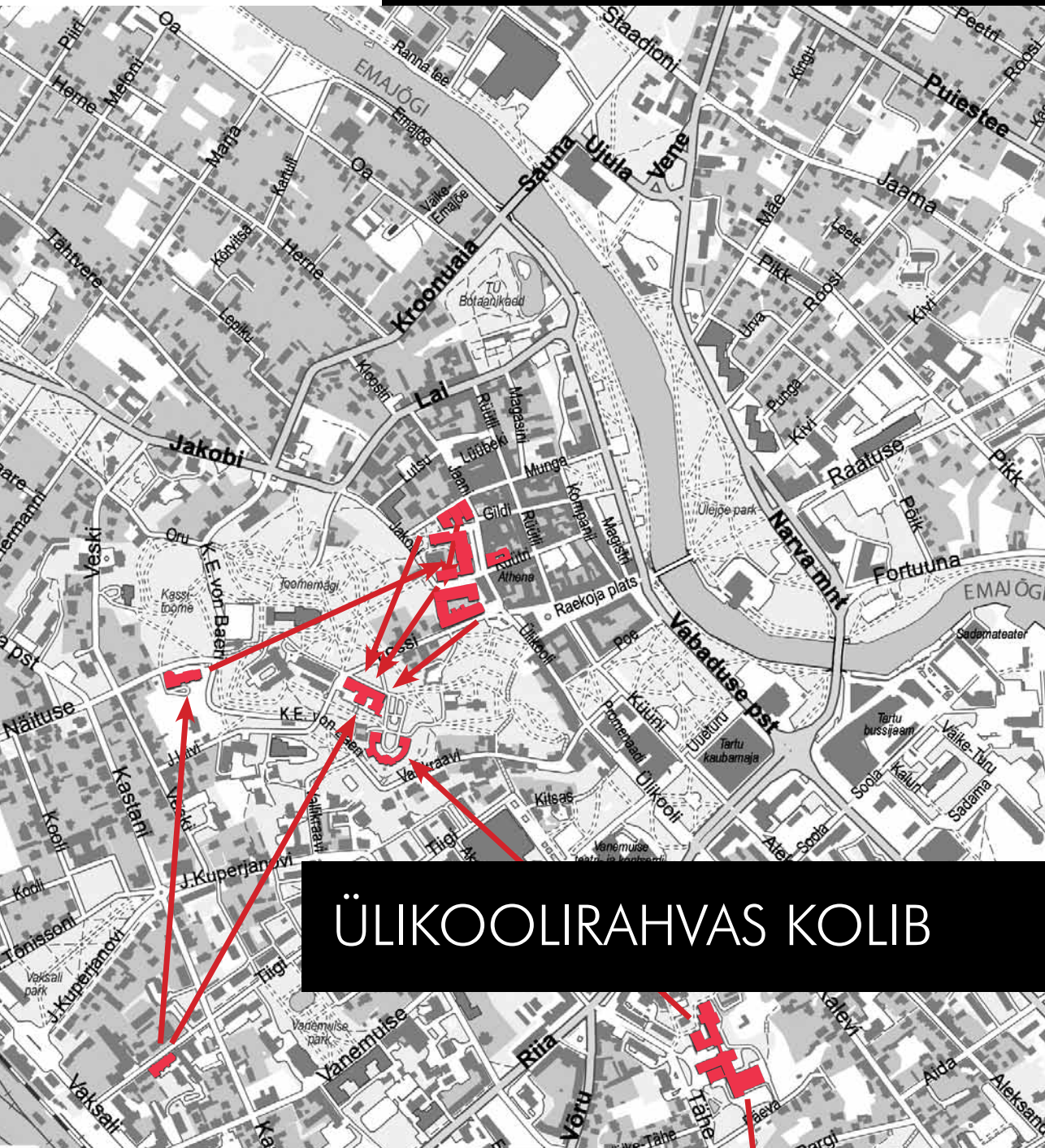
September 2011 nr 8 (2397) • Tartu ülikooli ajakiri

Selles numbris:

PARIMAKS HINNATUD ÕPPEJÕUD EI
PLAANINUD KUNAGI ÕPETAJAKS SAADA

UUTE TUDENGITE TASE KÕRDEM

DOKTORIKOOL KUI PÄÄSTERÕNGAS
EFEKTIIVSUSELE

ÜLICOOLIRAHVAS KOLIB

«KÕIK, KÕIK ON UUS SEPTEMBRIKUUS.»

Foto: Andres Tennus

Eve Tisler
eve.tisler@ut.ee

Kuigi neid Olivia Saare kuulsaid luuleridu kasutatakse eelkõige esimesse klassi minejatest rääkides, tunduvad need tänava septembris paslikud ka ülikooli akadeemilise aasta alguse kohta. Tartu ülikooli jaoks ei ole uus mitte ainult september, juba toimunud või varsti toimuvad muutused annavad alust oodata, et küllaga uut pakub terve akadeemiline aasta.

Kesklinnas paiknevates ülikooli hoonetes annab tooni kõige rohkem muidugi «suur rahvas-

teränne». Vana keemiahoone uutesse remonditud ruumidesse on kolinud filosoofiateaduskond. Kevadsemestri alguseks peaks olema endine naistekliinik Toomemäel valmis vastu võtma sotsiaal- ja haridusteaduskonda. Eks seda, kuidas uutes ruumides elu käima läheb ja kuidas see teadus- ja õppetööle kaasa aitab, näeme õppeaasta jooksul.

Muide, augusti viimasel nädalal märkasid vanas keemiahoones ajakirja juuninumbri persooni Tullio Ilometsa raugematu usinusega jälgimas kolimismeeste tööd, kes kolmanda korruse aknast tõstukiga mööblit ja tehnikat sisse tõstsid.

Sel sügisel alustavad ülikooliteed uut moodi sisseastumise läbi teinud tudengid, kuigi paremusjärjestuse alusel tudengite vastu võtmise puhul saab rääkida pigem äraunustatud vanast kui täiesti uuest süsteemist. Kuna pingelist konkursi ei anna võrreldagi «kindla peale minekuga» lävendipõhise sisseastumisega, siis võiks loota, et uut moodi vas-

tu võetud tudengid annavad ka õppetööle kibedamini pihta.

Õppeprorektor Martin Hallik pidas eelmise aasta novembris Universitas Tartuensisega rääkides teistsuguse sisseastumise eeliseks tudengite taseme ühtlustumist ja õppetöö kvaliteedi paranemist. Esialgsete andmete põhjal näib, et teistsugune sisseastumiste süsteem on end ka õigustanud. Gümnaasiumilõpetajate arvu vähenedes ja riigieksamite keskmise punktisumma langedes pürgivad Tartu ülikooli ikkagi parimad lõpetajad ning nende arv kasvab aasta-aastalt.

Nende uuenduste ja muutuste aegu soovin kõigile ülikoolis head uut aastat! ☺

Universitas Tartuensise on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Eve Tisler; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Liis Sandre, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensises avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisele. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maaja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

6

8

13

14-17

22-25

- 6 Koduhooldusrobot hakkab abistama eakaid ja südamehaigeid.
- 8 Lillepeenardest kadusid kõrvitsad
- 12 Kolumn: kõrghariduspoliitiliste eesmärkidega nõustuvad paljud, ent lahendusteid tekitavad eriarvamusi
- 13 Tartu ülikool sai endanimelise korvpallimeeskonna.
- 14 Persoon
Möödunud õppeaasta realia et naturalia valdkonna parimaks õppejõuks hinnatud Koit Herodes ei plaaninud kunagi õpetajaks saada, nüüd aga tunneb, et on õigel teel.
- 19 Ülikoolirahval seisab lähiaastatel ees mitmeid suuri kolimisi.
- 22 Väitekirj
Mehi mõjutavad lapsehoolduspuhkuse võtmisel nii ühiskonnas levinud arusaamad traditsioonilise mehe rollist kui ka isa enda hirm lapse tulevik ära rikkuda. Samas annaks isapuhkuse levimine meestele võimaluse omada karjääri kõrval ka täisväärtuslikku pereelu.
- 29 TÜ toetab õppejõudude vahetust tänava 40 000 euroga.
- 32 Paremusjärjestuse alusel ülikooli astunud vastsete tudengite tase on võrreldes eelmise aastaga kõrgem.
- 35 Vilistlane
Kolm aastat Eesti perearstide seltsi juhtinud Tartu ülikooli professor Ruth Kalda on otsustanud teiseks ametiajaks mitte kandideerida ning pühenduda rohkem õppe- ja teadustööle.
- 38 Doktorikool kui päästerõngas õppe efektiivsusele?
- 40 Ajalugu: sügisel ootasid tudengeid kartulipõllud
- 45 järelehüüe, juubelid, kaitsmised, tunnustused, teated

Järgmine Universitas Tartuensise ilmub 7. oktoobril 2011.

Teaduskool meelitab uute kursustega

Sel sügisel 46. tegevusaastat alustav Tartu ülikooli teaduskool pakub õpilastele valikut enam kui 30 kaugkoolitusprogrammi hulgast. Eri tasemel kursusi on nii matemaatika, programmeerimise, loodusteaduste kui ka humanitaaria vallas.

Uus õppeaasta toob endaga ka kaks uut veebipõhist kursust. Arvuteooria kursuse põhiorhk on arvuteooria meetodite rakendamisel ja eri raskustasemega (võistlus)ülesannete lahendamisoskuse harjutamisel.

«Kosmilisest kiirgusest tuumajaamani» on teine uuendus, mida ajendas viimasel ajal kasvanud huvi kõige tuumaenergeetikaga seonduva vastu.

Kursus annab ülevaate meid ümbritsevas keskkonnas olevatest looduslikest ja tehnilikest kiirgusallikatest, selle raames on õpilastel võimalik teha näiteks radoonisisalduse mõõtmist ka kodustes tingimustes.

Möödunud õppeaastal osales teaduskooli kursustel ligi 1350 õpilast. Suvevaheajal toimunud kuuelt rahvusvaheliselt olümpiaadilt töid teaduskooli õpilaste võistkonnad koju ühe kuld-, viis hõbe- ja üksteist pronksmedalit.

Teaduskooli direktori Viire Sepa ja õppetöö spetsialisti Natalia Nekrassova sõnul on noorte tublis töös suur roll kindlasti ka nende aineõpetajatel ja

ülikoolipoolsetel mentoritel.

Paljud teaduskooli õpilased on oma tegevusega kaasatud ülikooli eri struktuuriüksuste või erialaseltside teaduse populariseerimise programmidesse, olgu need siis teaduslaagrid, loengud või koolide õpikojad.

Teaduskooli kaudu loodud kontaktid õppejõududega on ka õpilaste endi hinnangul nende tulevaste akadeemiliste valikute peamised mõjutajad.

Uue õppeaasta kursustele saab registreeruda kuni 20. septembrini kooli kodulehel www.teaduskool.ut.ee.

Tartu Ülikooli ajaloo muuseum ootab tormijookse

Tartu ülikooli ajaloo muuseum kutsub tudengeid osalema foto-konkursil «Tormijooks ühikast auditoriumi ja tagasi».

Fotodest tuleb koostada jada, mis kajastaks tudengi ühte päeva ja koondaks nii olulisemaid igapäevasündmusi kui ka annaks avarama ettekujutuse tudengielust üldse. Mida tudeng päeva jooksul teeb, mida sööb, kus käib jne. Slaidiprogrammis ei tohiks olla üle 20 foto.

Fotode puhul hinnatakse

eelkõige informatiivsust, kuid tähelepanu tuleks pöörata ka tehnilistele ja kunstilistele aspektidele. Samuti tuleks kinni pidada viisakatest pildistamistavadest. Igale fotole peab olema lisatud lühike seletav-kirjeldav, soovitavalt humoorikas, tekst.

Slaidi-*show* tuleb esitada CD-plaadil TÕ ajaloo muuseumi infolauda või saata e-posti aadressile mihkel.truman@ut.ee 20. septembriks. Lisatud peab olema autori nimi, kõrgkool,

eriala, kursus, telefoninumber ja e-posti aadress. Täpsem info konkursi kohta muuseumi kodulehel <http://ajaloomuuseum.ut.ee/>.

Konkursil võivad osaleda kõik Tartu tudengid ülikoolist olenemata. Võitja selgitab välja žürii ning konkursi tulemused avaldatakse 1. novembril TÕ ajaloo muuseumi kodulehel. Parimaid fotograafe premeeritakse, võidutöö kaasatakse 6. detsembril avatavasse tudengielu ajalugu käsitlevasse näitusesse.

Foto: Andres Tennus

Naiskoor alustab etendusega

Uut hooaega alustab Tartu ülikooli akadeemiline naiskoor oma ajaloos esmakordselt etendusega – «Jakob, oh Jakob» kantakse ette pühapäeval, 4. septembril kell 19 Tallinnas Põhuteatris ning reedel, 9. septembril kell 22 festivali «Draama 2011» raames ülikooli kirikus (Jakobi 1).

TÕ akadeemilise naiskoori ja lavastaja Anne Törnpu koostöö algas eelmise aasta kevadel, kui dirigent Triin Kochil tuli idee muuta koori

65. sünnipäeva kontsert omamoodi etenduseks. «Jakob, oh Jakob» on lugu naiseksolemise, maguskibe kompott meeletust armumisest, igatsusest ja häällauludest, kuid ka leinava ema nuukseist ja vanatüdruku kirstuklopsimisest.

Et asi aus oleks, saavad sõna nii naised kui ka mehed: Ester Mägi, Veljo Tormis, Alo Ritsing, Tõnu Kõrvits jt. Ja muidugi naiskoori lauljad ise. Ka valitud mängupaigad on koori jaoks uudsed ning

erilised: Tallinnas esinetakse vaid viieks kuuks ehitatud Põhuteatris ning Tartus ülikooli kiriku väärika ajalooa hoones.

Algaval 67. hooajal on kooril lisaks tavapärasele jõulu- ja kevadkontserdile kavas C. Kreegi «Requiem» koos TÕ sümfooniaorkestri, TÕ kammerkoori ja Revalia kammermeeskoriga, märtsis 2012 osaleb koor Eesti naislaulu seltsi korraldataval naiskooride võistulaulmisel.

Eetikakeskuse juubelikonverents uurib teadust ühiskonnas

TÕ eetikakeskus tähistab 10. tegevusaastat 8. ja 9. septembril toimuva rahvusvahelise konverentsiga «Eetika teadustes ja ühiskonnas».

8. septembril peavad loenguid oma ala spetsialistid USA-st, Saksamaalt, Soomest ja Rootsist, näidates, kuidas eetika suhestub

religiooni ja teadusega, aga ka ülikoolide juhtimise ja teiste eluvaldkondadega. Järgneval diskussioonil otsitakse vastust küsimusele, kuidas oleks kõige parem Eesti ülikoolis eetikat õpetada.

9. septembril peavad ettekandeid TÕ teadlased ja praktikud eri elualadelt. Juttu tuleb per-

sonaalsest meditsiinist, eetilistest valikutest karistusõiguses, privaatsusest internetis, biomeetria rakendamise turvalisuse tagamisel, eetikast äritegevuses ja kutse-eetika dilemmadest.

Loe ka eetikakeskuse juubeli puhul juuni UT-s ilmunud intervjuud professor Margit Sutropiga.

Uus keeleõppekeskkond internetis

TÜ majandusteaduskonnas valmis hiljuti rahvusvahelise projekti «Mitmekeelne kultuuridevaheline ärisuhtlus Euroopas» raames keeleõppekeskkond, mis võimaldab internetis tasuta e-õppe vormis eesti ärikeelt õppida.

TÜ ettevõtte majanduse instituudi teaduri ja Eesti meeskonna juhi Anne Aidla sõnul on tegu esimese omataolise keeleõppekeskkonnaga nii Tartu ülikoolis kui ka Eestis. «Praktilises kasutuses ei ole uus keskkond veel olnud, kuid materjalide valmimise käigus on testijaid olnud nii majandusteaduskonna kolleegide, eesti keele asjatundjate kui ka tavainimeste hulgas,» lisas Aidla.

Keeleõppija saab kodulehel

vaadata videoid, kuulata audiofaile ja lugeda eri tekste ning teha väga mitmesugust tüüpi harjutusi, kusjuures kohe on võimalik saada tagasisidet, mis läks õigesti ja mis valesti. Harjutuste koostamisel on jälgitud, et areneksid mitmesugused osaoskused (kuulamine, lugemine, kirjutamine, rääkimine) ning nende tegemine on mugav ja huvitav.

Kuna teemad on turunduse, juhtimise, teeninduse ja kultuuridevahelise suhtluse valdkonnast, on õppematerjalid eriti vajalikud neile, kes soovivad arendada ärikeele oskust. Samas on need kasulikud ning jõukohased ka üldkeele õppijatele, kes soovivad oma sõnavara arendada.

Peamine sihtrühm on eesti keelt võõrkeelena õppivad inimesed, sealhulgas Eestis õppivad välisüliõpilased ning Eestis elavad ja töötavad välismaalased, aga ka teiste rahvuste esindajad mujal maailmas, kel huvi eesti keele õppimise vastu.

Materjalid on kasulikud ka keeleõpetajatele, kes saavad harjutusi anda koduseks tööks või huvilistele lisäülesanneteks. Peale selle annavad need ideid rühmatundideks. Õppevahend on kõigile huvilistele kättesaadav internetis aadressil <http://estmiggomm.jimdo.com>.

Projekti käigus valmivad sama põhimõttega kodulehed veel Saksamaal, Lätis, Leedus, Rumeenias, Slovakkias, Sloveenias, Tšehhis ja Ungaris.

Foto: Andres Tennus

TÜ arvutiteadlased said koos partneritega valmis Eestis ainulaadse koduhooldusroboti prototüübi. Robot on mõeldud abistama eakaid ja südamehaigeid. Masin jälgib patsientide seisundit ilma hooldaja kohalolekuta, andes patsientidele võimaluse elada kodus iseseisvalt ja privaatselt. Robotit arendatakse Robo M.D. projekti raames, mis on üks kaheksast alamprojektist Interreg IVC projektis «Innovation 4 Welfare». Projektis osalevad peale Tartu ülikooli partnerid neljast Euroopa ülikoolist.

Tartu ülikool on jätkuvalt Eesti mainekaim ülikool

TNS Emori hiljuti läbi viidud uuring kinnitas, et sarnaselt kahele varasemale aastale, on Eesti mainekaim kõrgkool jätkuvalt Tartu ülikool. Esimesena nimetas just Tartu ülikooli 52% vastanuist, edestades selle tulemusega üle kolme korra järgmisena märgitud kõrgkooli.

Teise eelistusena nimetas Tartu ülikooli viiendik vastanuist. Seega peab ligi kolmveerand (72%) Eesti elanikest Tartu ülikooli kõige parema mainega kõrgkooliks Eestis.

Tartu ülikooli töid mainekaimana esile enim just kõrgharidusega ning juhtide ja spetsialistidena töötavad inimesed. Keskmisest kõrgemaid tulemusi sai Tartu ülikool ootuspäraselt ka Tartu- ja Jõgevamaa ning Lõuna-Eesti elanikelt.

Spontaanses meeldivushinnangus küsiti vastajatelt meeldivaimat haridus-, teadus- ja kultuuriasutust ilma etteantud nimekirjata ning ka neis mai-

ningutes oli TÜ esimene (18% vastanuist). Järgnesid Tallinna tehnikaülikool, teater üldiselt ning Estonia teater ja Vanemuine konkreetselt.

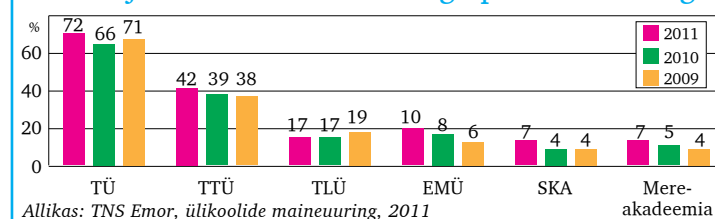
Detailsest maineprofilist tuli välja, et Tartu ülikooli peetakse kõrgetasemeliseks, akadeemiliseks, rahvusvaheliseks, traditsiooniliseks ning prestiižikaks.

Maineuuringu häid tulemusi kinnitab ka ülikooli sellesuvine uute üliõpilaste vastuvõtt, mis näitas, et enamik kodumaistel ning rahvusvahelistel olümpiaadidel edukalt esinenutest ning medaliga kooli lõpetanutest valis õpingute jätkamiseks Tartu ülikooli.

Uuring viidi läbi 15–74-aastaste elanike seas käesoleva aasta 25. maist 15. juunini. Küsitlusele vastas 1018 inimest ja uuring viidi läbi kolmandat aastat järjest.

Uuringuga saab detailselt tutvuda alates septembri teisest poolest TÜ siveveebis.

Missugused kaks Eesti kõrgkooli järgmisest nimekirjast on teie arvates kõige parema mainega

Spordipäev ootab ka vilistlasi ja maletajaid

Tänavusele Tartu ülikooli sügis-spordipäevale on esmakordselt lisaks töötajatele ja tudengitele oodatud ka vilistlased ning muu hulgas saab end proovile panna välkmaleturniiril.

Iga-aastane TÜ sügis-spordipäev toimub sel aastal 15. septembril kell 15 ülikooli spordihoones (Ujula 4) ja selle ümbruses.

Spordipäeval saab tutvuda TÜ spordiklubi spordialadega ning panna oma oskused proovile mitmesugustel meeleolukatel võistlustel.

Muu hulgas on tänavu uue alana kavas välkmaleturniir.

Samuti saab osa võtta tervisliku toitumise loengust, lüüa kaasa kontorivõimlemises ning näidata üles keskkonnasäästlikku mõtteviisi, kaubeldes kirbuturul oma vähem või rohkem kasutatud sporditarvetega. Soovi korral on võimalik lasta kontrollida oma tervist ja kasutada sümbolse tasu eest spordimassaazi teenust.

Spordipäeval antakse üle TÜ sportlikema töötaja tiitel. Kandidate saab esitada kuni 9. septembrini e-posti aadressil info@tysk.ee.

Spordipäeva programm ja registreerumine (hiljemalt 9. septembril): www.tysk.ee.

Foto: Andres Tennus

Pärast Tartu Postimehes 10. augustil ilmunud artiklit, mis juhtis tähelepanu Lossi tänava õppehoone ees küpsenud ja saagikoristust oodanud (suvi)kõrvitsatele, kadusid mitmeki-losed kõogiviljad peenardest.

Ülikooli peahoone halduri Kristi Kallioni sõnul pole näppajaid tabatud ja selle teo eest ei hakatagi kedagi karistama, sest viljade korjamine ei olnud eesmärk. «Peamine, et lillepeenraid pole lõhutud ega seal vandaa- litsetud.»

Kallion, kelle idee oli katsetada suvikõrvit- sate, punapeetide, salvei ja tilli kasvatamist ülikooli peahoone ja Lossi tänava õppehoo- ne lillepeenardes, ütles, et kuna eksperiment leidis väga positiivset vastukaja, andis see julgust mõelda uueks hooajaks välja uusi lahendusi.

«Maitsetaimed ja kõogiviljad ei kao peenar- delt kuhugi, tuleb vaid hoolikamalt valida, et leida nende seast dekoratiivsemaid ja huvitavamaid. Eks see üks katsetamine olegi, et mida linnatingimustes üldse kasvatada annab,» selgitas Kallion.

TÜ kirjastus kolis müügi ka veebi

Tartu ülikooli kirjastuse uuene- nud koduleheküljel on nüüd ka e-pood ehk raamatute ostmise võimalus interneti kaudu.

Võimalik on maksta enam- levinud maksekaartidega, kaup jõuab tellijani mõne päeva jooksul. Veeb annab ülevaate ka TÜ doktoritöödest, koostöös TÜ raamatukoguga on võimalik neile linkida.

Kirjastusel on kavas ka viimase kümne aasta jooksul ilmunud ingliskeelsed raamatud panna e-versioonidena müüki maailma suurimasse raamatute müügi- keskkonda Amazon. Iga e-raama-

tu müümiseks sõlmitakse vastav kokkulepe autori(te)ga. Praegu on TÜ kirjastuse vahendusel Amazonis saadaval kolm Tartu ülikooli autorite raamatut: «Sign Systems Studies nr 38», «Fi- nancing of Companies and Private Persons» ja «Acta Kinesiolo- giae Universitatis Tartuensis».

Eestikeelsete e-raamatute osas teeb kirjastus koostööd Eesti digi- raamatute keskusega. Esimesena läks juunis müüki professor Jüri Alliku, Anu Realo ja René Mõt- tuse toimetatud «Intelligentsuse psühholoogia».

Kirjastuse juhi Vaiko Tigase

kinnitusel hakkab iga kuu lisan- duma 2–3 e-raamatut. «Kui maa- ilma suurimas raamatumüügipor- taalis Amazon ületas juunikuus e-raamatute müük esmakordselt tavaraamatute müügi, siis Eestis võib sama oodata mitte enne 10 aastat,» prognoosis Tigane.

Paari aasta eest TÜ raama- tukogu algatatud eestikeelsete e-õpikute projekt areneb Tigase sõnul hoogsalt. «Praegu on juba kümned TÜ kirjastuse väljaanded TÜ raamatukogus pdf-failidena kättesaadavad ja iga kuu lisandub sinna mõni uus.»

Ülikoolid arutlevad keelelise identiteediga seotud dilemmade üle

20.–22. oktoobrini diskuteeritakse TÜ ajaloo muuseumi valges saalis Euroopa keelte poliitika, keele ja identiteedi seoste ning keeleka- sutuse üle ülikoolides. Keeletead- laste ja poliitikategijate kõrval on osalema oodatud kõik huvilised.

Kava on jagatud kolme ses- siooni: «Keel ja poliitika(d)», «Kuuluvustunne ja minapilt» ning «Mitmekeelsus».

«Keeleküsimused on inimeste ja ühiskondade enesemäärangus kesksel kohal. Ometi seavad paljud Euroopa ühiskonnad end

raske valiku ette kultuurilise ja äri- lise üleilmastumise veetluse ning kohaliku eripära väärtustamise vahel,» selgitas sümposiumi üks korraldaja, Virve-Anneli Vihman.

Sama dilemma ees seisavad ka ülikoolid, kes ühelt poolt ihkavad rahvusvahelistuda ning püsida maailma konkurentsivõime saavutamiseks, teisalt tunnevad vastutust kohaliku kul- tuuri ning rahvuskeelse teaduse edendamise eest. Olukorras, kus ratsionaliseerimine pitsitab nii riiki kui ka ülikoolide eelarveid, on Vihmanni hinnangul Euroopa

kontekstis tähtis analüüsida keel- te kaudu üles ehitatud identiteeti- de elujõudu. Keele ja identiteedi sümposium vaeb neid teemasid teadusvaldkondadeülevalt. Finaa- llik on akadeemiline ja poliitiline ühisarutelu Euroopa ülikoolide keelepoliitika ning keelekasutuse teemadel.

Üritust korraldavad Coimbra ülikoolide grupp, keeleteaduse, fi- losoofia ja semiootika doktorikool ning Tartu ülikool. Sümposiumi töökeel on inglise keel, osavõtt tasuta. Lisainfo: www.ut.ee/lis.

Teadlaste öö kutsub uudistama

Tänavu 23. septembril viien- dat korda toimuv teadlaste öö tutvustab taas teadust ja teadlasi meelelahutuslikus ja atraktiivses võtmes, ent keskendub enam kee- miale, panustades nii ka rahvus- vahelisse keemia-aastasse.

Tänavu ühineb teadlaste ööga ka Ida-Virumaa mäeteadus: Kukruse polaarmõis keskendub ajaloolistele uuringutele, Virumaa kolledž aga tutvustab tänapäeva energeetika võimalusi ja uusi tehnoloogiaid. Tartlastel avaneb erakordne võimalus muu hulgas külastada geenivaramut. Avatud on ka maailmatasemel sisustuse- ga Chemicum, kus saab jälgida nii virtuaalseid kui ka reaalseid keemiakatseid ja kuulata keemia- professori populaarteaduslikku

loengut.

Eelmise aasta tõmbenumbriks oli Ahhaa projektijuhi Irina Orekhova kinnitusele Eesti maaülikooli programm. Publikule tutvustati toidutehnoloogiat, sealhulgas pakuti omatehtud jäätist ja suitsu- vuti liha, lasti kuulata kalade häält ning lubati vaadata, kuidas leiab rakendust tänapäevane teadus katselaudas. «Paradoksaalsel kombel ei leia tänapäeva lapsed enam seost lehma ja poejojurti vahel. See, et piim tuleb loomast, mitte kilepakist, on juba avas- tus!» märkis Orekhova.

Üle-euroopalise teadlaste öö üritused toimuvad tänavu Eestis Tartus, Tallinnas, Valgas, Viljan- dis, Paldiskis, Pärnus, Rakveres, Kohtla-Järvel, Kukrusel, Saare-

maal ja Kihnus.

Ühe öö (päeva) jooksul toimub palju teadust ja teadla- si ühiskonnale tutvustavaid ja lähendavaid üritusi, kuhu on oodatud kõik huvilised, aga eriti noored, kel erialavalik alles ees. Samuti on üritus igati asjakoha- ne kogu perele. Lisainfo: www.ahhaa.ee.

TÜ INSTITUTSIOONID TEADLASTE ÖÖL

Teadlaste ööl osalevad bo- taanikaead, ülikooli ajaloo muuseum, vana anatoomi- kum, tähetorn, loodusmuu- seum, Chemicum, füüsika instituut ja geenivaramu.

Semiootikute suvekool keskendus modelleerimisele

22.–26. augustini kogunesid Tartu ja Moskva semiootikud Palmse mõisasse järjekordsele semiootika teaduskonverentsile, kus tänavu oli teemaks semiootiline modelleerimine.

Kultuurisemiootika professori Peeter Toropi sõnul tähendab semiootiline modelleerimine üldistatult keeruliste süsteemide uuritavaks muutmist nende kirjeldamiseks ja analüüsiks vajalike mudelite loomise kaudu. Näiteks ei ole võimalik täpselt teada, mis toimub tõlkija teadvuses, kuid on võimalik luua tõlkeprotsessi mudel, mis peegeldab põhimõttelisi võimalusi ühe teksti erinevaks tõlkimiseks.

Suvekooli teema «Semiootiline modelleerimine» lähtub Tartu-Moskva koolkonna arusaamast modelleerimisest, st semiootiliste süsteemide, nagu keel, kunstid, kirjandus, omadusest ümber kujundada maailma kohta edastatavat ja talletatavat informatsiooni. Nii on üheks suvekooli teemaks märkide, metafooride ja diagrammide kui mudelite roll mõtlemisprotsessi kirjeldamisel, seejuures Lotmani semiosfääri mudeli rakendamine tunnetuse modelleerimisel. Samuti käsitletakse modelleerimise kohta humanitaarteaduste metodoloogias.

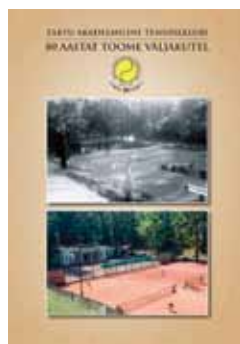
TÜ semiootika osakonna juhataja professor Kalevi Kulli sõnul on suvekooli näol tegemist jätkuga

Juri Lotmani poolt 1960.–1970. aastail Käärikul ja Tartus korraldatud sekundaarsete modelleerivate süsteemide teemalistele suvekoolidele, millest sai alguse sinne kultuurisemiootika.

«Mõned toonastest konverentsidest osa võtnud Tartu-Moskva koolkonna rajajad osalesid ka tänavuses suvekoolis, teiste hulgas Napoli orientaalülikooli emeritprofessor ja Vene riikliku humanitaarülikooli professor, maailmakuulus semiootik Boris Uspenski,» ütles Kull. Peale Uspenski meenutasid Palmes toonaseid suvekoole ka folklorist Tatiana Civjan ja kirjandusteadlane Boris Jegorov. Tartu semiootikat iseloomustab hästi Uspenski meenus: «Tartu-Moskva koolkonda ei huvitanud kunagi teooria teooria pärast, sest teoorial ei ole mõtet, kui see ei suuda mingit nähtust selgitada.»

Tartu semiootika suvekooli eesmärk on luua õpikeskkond, mis toetuks osalejate dialoogile. Seetõttu on selle tuumaks doktorikool, mis põimib loenguid ja ümarlaudu, kus lühikestele sõnavõtudele järgnevad arutelud kõigi osalusel. Ürituse osaks on ka arutelu semiootika õpetamisest, milles Tartust on saanud üks maailma juhtlikoole.

Lisainfo: www.ut.ee/SOSE/conference/summer_school/.

1931. aastal asutatud Tartu akadeemilisel tennisklubil valmis sünnipäeva puhul juubelitrukis «Tartu akadeemiline tennisklubi – 80 aastat Toome väljakutel», mis võtab kokku Tartu tennis ajaloo ning klubi saamisloo ja tänapäeva.

TÜ doktorant mõttespordi maailma-meister

28. augustil tuli Suurbritannias Londonis peetud võistlustel mõttespordi maailmameistriks TÜ majandusteaduse doktorant Andres Kuusk. Mõttesport on mitmevõistlus, kus võitja selgub erinevate mõttespordi alade koondarvestuses. Kokku on kavas ligikaudu 40 ala. Muu hulgas võeti mõõtu näiteks males, kabes, pokkeris, peast arvutamises, monopolis, hiina males jms. Osalejaid oli tänavu kokku 29 riigist.

Foto: Andres Liinat

Tartu ülikooli üks parimaid üliõpilassportlasi, kõrgushüpaja Anna Iljuštšenko (pildil paremal) saavutas 12.–23. augustini Hiinas Shenzhenis toimival 26. tudengite suveuniversiaadil naiste kõrgushüppes kolmanda koha tulemusega 1,94 m.

Kuldmedali pälvis ameeriklanna Brigetta Barrettile kõrgusega 1,96 m, sama kõrgusega saavutas teise koha Airiné Palšytė Leedust.

Iljuštšenko pronksmedali puhul andis TÜ kantsler Andres Liinat tublile naissportlasele üle 2002. aastal Eesti Panga poolt TÜ asutamise 370. ja taasavamise 200. aastapäeva tähistamiseks välja antud 10-kroonise hõbedast juubelimündi.

Tartu ülikooli tudengitest jõudsid kõrgetele kohtadele veel pikamaajooksja Tiidrek Nurme, kes saavutas 5000 m jooksus 4. koha ja Maris Mägi, kes saavutas 400 m jooksus 8. koha.

Universiaad on maailma suurim üliõpilasspordivõistlus, mida korraldab rahvusvaheline üliõpilaste spordiliit FISU (International University Sports Federation).

Euroraha toel käivitatakse viis uut teaduse tippkeskust

Viie uue teaduskeskuse hulgas, mille käivitamist sihtasutus Archimedes 13 miljoni euroga toetab, on kaks Tartu ülikooli projekti.

TÜ teoreetilise füüsika osakonna akadeemik ja vanemteadur Vladimir Hižnjakovi juhitud keskus «Mesosüsteemide teooria ja rakendused» pälvis toetuse 2 901 099,84 euro ja keemia instituudi direktori Enn Lusti juhitud keskus «Kõrgtehnoloogilised materjalid jätkusuutlikuks arenguks» 2 870 086,58 euro ulatuses. Mõlemad alustavad tippkeskused hakkavad toimima loodus- ja tehnoloogia-teaduskonna koosseisus.

Kokku laekus projektikonkur-

sile 17 taotlust kogusummas 49,5 miljonit eurot. Konkursile esitatud taotlusi hindasid individuaalselt sõltumatud välisekspertid, hindamistulemustele tuginedes tegi Eesti asjatundjatest koosnev hindamiskomisjon sihtasutusele toetuste eraldamise ettepaneku.

«Selleks et meie teaduse tippudel oleksid sellised tingimused, mis lubavad neil olla edukad ka piiri taga, loome parimatele keskustele soodustingimused. Toetatud projektide puhul on väga oluline ka oodatav mõju ja panus meie riigi arengule ning majanduse konkurentsivõimele,» kommenteeris taotlusvooru tulemusi haridus- ja teadusminis-

teeriumi teadusosakonna juhataja Indrek Reimand.

Tippkeskustele toetuse andmise eesmärk on luua kõrgetasemelise teadus- ja arendustöö toetamise kaudu meile eeldused koostöö- ja konkurentsivõime tugevdamiseks Euroopa teadusruumis. Teised väljavalituks osutunud kolm uut teaduskeskust kuuluvad Eesti maaülikooli, Tallinna tehnikaülikooli ning keemilise ja bioloogilise füüsika instituudi koosseisu.

Toetusraha tuleb Euroopa regionaalarengu fondist, eelmine samalaadne konkurs toimus 2008. aastal, tookord otsustati rahastada seitset tippkeskust.

Kõrgharidusreform – üksmeel eesmärgis ja eriarvamused lahendusteedes?

Eimar Veldre

Eesti üliõpilaskondade liidu juhatuse esimees

Tänavu kevadel kerkisid lõpuks Eesti kõrghariduspoliitika keskmesse teemad, mis on aastaid tõsiselt otsuseid oodanud. Haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo on püstitanud kõrghariduspoliitilised eesmärgid, millega nõustuvad paljud, ent mille saavutamise viisid tekitavad diskussiooni.

Tänamatult palju tähelepanu on pälvinud 30 ainepunkti täitmise teema. Minister on absoluutse täiskoorumuse õppimise nõude kirjutamist seadusesse põhjendanud tahtega astuda vastu akadeemilisele lodevusele.

Samas antakse kõrgkoolidele

ÕPINGUTE PIKENEMISE JA KATKESTAMISE TEGELIKUD PÕHJUSED ASUVAD ÜLIÕPILASTE SOTSIAALSETE GARANTIIDE SÜSTEEMI VALES RÕHUASETUSES.

Foto: Helena Veldre

selle nõude täitmises vabad käed, mis paneb mitmed osapooled mõnna, et praktikas on see nõue seaduses mitmel juhul liigne ning tudengilt eksimise korral raha nõudmine ei teeni tegelikkuses reformi sisulist eesmärki.

EÜL on rõhutanud, et õpingute pikenedamine ja katkestamine ei tule üksnes noorte lodevusest, vaid tegelikud põhjused asuvad üliõpilaste sotsiaalsete garantiide süsteemi vales rõhuasetuses.

Prae guse toetuste süsteemi ebaefektiivsus tuleb sellest, et

tänamatult vähe tähelepanu pööratakse tudengite tegelikele vajadustele. Toetust ei saa suur osa tudengitest, kes seda realselt vajavad ning see sunnib tuhandeid üliõpilasi tööturule, mille tagajärjel jääb vähem aega ja energiat õpingutele keskendumiseks – sellest ka õpingute pikenedamine ja katkestamine.

Sestap oleks mõistlik jätkata kehtivas ülikooliseaduses määratud nõudega, et tudengil on õigus riiklikult rahastataval õppekohal tasuta õppida, kui ta täidab õppekava vähemalt 75 protsendi ulatuses ega ole ületanud ettenähtud õppeaega. Õpingute efektiivsuse suurendamisel peaks tähelepanu pöörama pigem toetuste süsteemile, et tagada noorele võimalikult soodne keskkond oma õpingutele keskendumiseks.

Paistab, et selles küsimuses on võimalik saavutada parem lahendus, sest minister Aaviksoo on nii EÜLi suvekoolis kui ka kohtumisel rektorite nõukoguga rõhutanud, et eelnõud võiks korrigeerida. Arutelu käigus on vähe esile toodud teemasid, mis

on reformi seisukohalt suure tähtsusega. Esiteks ei tähenda õiglus ja võrdvärsus kõrghariduses vaid õppemaksuta õpet.

Sama oluline on küsimus kõrgkooli sisseastumise korralduse muutmisest. Võrdväarse ligipääsuga kõrgharidus eeldab lisaks õppemaksude kaotamisele ka õiglast ja arusaadavat sisseastumise korraldust. Tudengite seisukoht on, et eelnõus tuleb selgemini määratleda kõrgkoolide kohustus tagada õppekohad kõigile võimekatele ja motiveeritud õppuritele.

Pelgalt riigiexsamite alusel uute tudengite värbamine võib anda kõrgkoolidele esmapilgul võimekaimad õppijaid, ent kandidaadi huvidega mittearvestamine võib tuua kaasa erialavahetuse või lausa õpingute katkestamise. Seda on möönnud nii kõrgkoolijuhid kui ka haridusminister, olles samas skeptilised motivatsiooni hindamise võimalikkuse suhtes.

Kõrgkooli vastuvõtmisel tuleb kehtestada lävendid, mille alusel on selge, kellel on piisav võimekus ja motivatsioon õppida teatud erialal. Vaid pingeridade alusel vastuvõtmine on ebaaus, sest kõrgkoolist võivad siis kõrvale jääda noored, kes väärivad õppekohta. Sealjuures on oluline üle vaadata kõrgkoolide rahastamise põhimõtted, et täiendavate üliõpilaste puhul saadaks riigilt lisatoetust.

Kogu reformi puhul on veel lahtine, mis see kõik maksma läheb ja kust raha võtta.

Sellest hoolimata tuleb uus kõrghariduskorraldus tõsiselt läbi mõelda, sest see on ühiskonna, riigi ja riigieelarve prioriteetide küsimus.

Korvpallimeeskond jätkab Tartu ülikooli nime all

Senise Tartu ülikool/Rock korvpallimeeskonna nimest kaob Saku brändi nimi. Saku õlletehas toetab siiski meeskonda edasi, ent möödunud hooajaga võrreldes väiksema summaga.

TÜ kantsler Andres Liinat põhjendas nimevahetust tänavu aprillis korraldatud brändiüüringuga, millest selgus, et endise nimega TÜ/Rock meeskonda ei seostanud Tartu ülikooliga tervelt 73 protsenti vastanud 18–40-aastastest inimestest. «Ülikooli seos selle korvpallimeeskonna brändiga oli nõrk,» märkis Liinat. See aga ei olnud kanstleri hinnangul proportsioonis Tartu ülikooli spordiklubi panusega korvpallimeeskonna eelarvesse, mistõttu oli kolm varianti, kuidas seda olukorda lahendada.

Kuna ei nimisponsor Saku ega Tartu linn olnud nõus oma panust meeskonna eelarvesse suurendama, otsustati parandada Tartu ülikooli ja spordiklubi reklaamväljundit ehk muuta meeskonna nimi Tartu ülikooliks. Sellega seoses vahetatakse välja ka kogu atribuutika alates võist-

lussärkidest. Liinati sõnul suureneb meeskonna nimevahetuse kaudu Tartu ülikooli nähtavus noorte hulgas ning ka välismaal, kuna välismängudel kasutatakse nimetust University of Tartu.

Samas jätkavad kõik meeskonna suuremad toetajad ning läbirääkimis peetakse mitme uue potentsiaalse sponsoriga.

Tartu korvpalli esimeeskonna eelarvedefitsiit on olenevalt aastast olnud 2–6 miljonit Eesti krooni, mille on katnud TÜ spordiklubi. «Oleme olukorras, kus Tartu ülikool ja Tartu ülikooli spordiklubi ei saa seda defitsiiti jätkuvalt katta, sealt tulenevad mitmed majanduslikud põhjused, miks otsustasime algaval hooajal eurosarjas mitte osaleda,» selgitas kantsler. Ta lisas, et tegu on üheaastase otsusega, 2012. aastast loodab meeskond sarjaga taas ühineda.

Saku õlletehase tegevjuht Veli Pekka Tennilä kinnitas korvpallimeeskonna suurtoetajana jätkamist ning lisas, et Saku soovib laiendada koostööd ka Tartu ülikooli ja üliõpilastega tervikuna.

Heaks õppejõuks aitavad saada hea puhkus ja soov infot jagada

MÖÖDUNUD ÕPPEAASTA *REALIA ET NATURALIA* VALDKONNA PARIMAKS ÕPPEJÕUKS HINNATUD KOIT HERODES EI PLAANINUD KUNAGI ÕPETAJAKS SAADA, NÜÜD AGA TUNNEB, ET ON ÕIGEL TEEL.

Foto: Andres Tennus

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

«**T**eise kursuse keemiatudengi-na sattusin kord Soome sõites grupi õpetajatega juttu ajama. Kui nad küsisid, mis minust pärast ülikooli lõpetamist saab, vastasin, et kes iganes, ainult mitte õpetaja. Selle peale pahvatas terve seltskond naerma – nad olid kõik kunagi enda kohta sama arvanud,» meenutab õppeaasta avaaktusel aasta õppejõu auhinna vastu võtnud analüütilise keemia dotsent Herodes naerdes.

TÜ-s alustas Herodes töötamist õpingute kõrvalt 1994. aastal ja sattus kohe ka teistele tudengitele praktikume andma. Kuigi praktikume peab mees ise kõige huvitavamaks ja vahetumaks kokkupuuteks üliõpilastega, on praeguseks need tema tööplaanis asendunud loengute, seminaride, teadustöö ja juhendamisega.

JUHENDAB KA KOLLEEGE

Keemia doktorant Riin Rebane on Herodese juhendatav olnud alates 2005. aastast. Kolm aastat tagasi kaitstud magistratöö mee aminohappelise koostise määramisest HPLC meetodiga sattus ka meedia huviorbiiti, teadlaste tööd kajastati nii teadusportaalis kui ka ETV saatesarjas «Teadlased», mille viimane saade keskenduski Herodese uurimisrühmale.

«Riin analüüsis aminohappeid, mis võimaldavad määrata seda, millistelt taimedelt ja millisest piirkonnast mesi pärit on. See teema on süvenenud ja nüüd on tema doktoritöö fookuses väikeste

hulkade aminohapete analüüs, mis on vajalik näiteks selenoamiinohapete määramisel. Selenoamiinohapetel on täheldatud vähivastast toimet, Riinu välja töötatud meetodid võimaldavad määrata nende ainete sisaldust nii toidus kui ka inimese veres. Nii saab hinnata, kas inimesed saavad neid aineid iga päev piisavas koguses või peaksid neid juurde manustama,» räägib Herodes ka ühele Euroopa liidu projektile ja maaiülikoolile huvi pakkunud temaatikast.

Rebane kirjeldab koostööd oma juhendajaga kui enamasti edukat analüütilise keemia vempudega vägikaika vedamist. Et neiu on ise algaja õppejõud, kiidab ta ka mitmeid õpetamise teemadel peetud inspireerivaid arutelusid. «Kuigi Koit ise ennast optimistiks ei pea, on tal ka kõige keerulisemates olukordades alati midagi lohutavalt vaimukat öelda,» teab Rebane.

Herodes on muide üks TÜ mentorõppejõududest, kelle koolitusprogramm algas ülikoolis paar aastat tagasi. Mentorõppejõud ongi mõeldud olema tugiisikud teistele õppejõududele, eriti neile, kes õpetamisega alles alustavad. Mentori ülesanne on aidata mõelda, kuidas auditooriumi kaasa tõmmata, probleeme paremini lahendada ja ka enda tööd paremini hinnata.

Selleks tuli läbida kursused õppimisest ja õpetamisest kõrgkoolis, tänu millele on Herodes enda arvates muutunud tudengitega avatumaks ja parandanud oma õpetamisoskusi. «Ma arvan, et sellel on kindlasti oma osa aasta õppejõu tiitli saamises, nagu ka

õnnel,» ütleb mees.

«On igasuguseid võimalusi, mida teha, et loeng oleks huvitav, et tudengid kohale tuleksid ja et nad ei istuks loengus arvutis MSN-is ega mängiks malet. Ja kui nad seda ka teevad, et nad võimalikult tihti pead tõstaksid ja loengut kuulaksid,» räägib Herodes.

MALEST PÕNEVAM

Malemängu näide pole juhuslik – seda on tema loengus üliõpilased teinud. «Aga ma arvan, et mul õnnestus seda piisavalt hästi segada, et tudengitel mängule mõtlemine sassi läheks ja nad suudaksid keskenduda hoopis minu jutule,» muigab Herodes.

Aasta õppejõud toob välja ka selle, et kunagine kontseptsioon raamatuga õpetajast, kes on ainus info omanik ja seda teistele ette loeb, ei ole enam ammu reaalne. Nüüd on kõigil raamatud olemas, tudengitel õppejõust ehk isegi rohkem, lisaks on võimalik internetist lisamaterjali otsida. Pigem tuleb mõelda, kuidas kuulajaid kaasa haarata ja neid arutlema, mõnes kohas isegi võistlema panna. See teeb asja huvitavamaks, ja kui on huvitav, siis nad ka õpivad parema meelega.

Palju põnevaid näiteid saab loengus tuua ise laboris tehtud katsete kohta, neid jagub ülikooli katsekoja juhatajana mitmeid. Katsekoda kujutab endast Chemicumis tegutsevat töörühma, mis on valmis vastu võtma igasuguseid mõõtmiste ja analüüside ülesandeid nii ülikooli teistest üksustest kui ka väljastpoolt ülikooli.

Palju tegeletakse kunstiväär-

tuste analüüsimisega, et hiljem restauraatoritele nõu anda, milliseid materjale restaureerimiseks või konserveerimiseks kasutada. Nii tegeleti näiteks Vigala kiriku altarimaali vääravärvimise juhtumiga, praegu on käsil Eesti vanima (aastast 1380), Kolga-Jaani püügi värviproovi-de uurimine.

Koostööd on tehtud näiteks ühe Eesti firma, mis toodab plastidetaile veoautode mootoritesse ja kabiinidesse. Kuna mootori eluiga sõltub selle detailide puhtusest esmakäivitusel, siis uuritigi, kas need detailid on piisavalt puhtad. Kabiini detailidest ei tohiks ka õhku immitseda reisijatele kahjulikke kemikaale - ka see analüüs viidi läbi katsekojas.

Projekt Eesti kaitsevägega kujutab endast püssirohupartiide ohutuskontrolli. Pikaajalisel säilitamisel püssirohi laguneb ja see protsess järjest kiireneb – ühel hetkel võib püssirohi lihtsalt süttida. Selle vältimiseks lisatakse lõhkeainele nii-öelda säilitusainet, mida peaks jätkuma umbes 15-20 aastaks, samas hoitakse püssirohtu tihti aga kordi kauem. Selleks, et teada saada, kui ohutu mingi partii on ja kas midagi peaks ette võtma, tuleb neid uurida ja hinnata.

TEADUS JA ÕPETÖÖ

Nii katsekoja teemad, mis võtavad suurema osa Herodese tööajast kui ka muu sisuline teadustöö on õppetööga väga hästi seotavad. «Uued teadmised ja ahhaa-hõisked tuleb laborist välja viia ning loengusaalis ette kanda ja näidetena välja tuua – et õpik kirjutab küll nii, aga meie nägime

Koit Herodes veedab pikemaid puhkehetki meelsasti perega looduses. Pildil poegade Indreku ja Toomasega Otepääl. Foto: erakogu

seda efekti või et ühe ainega on sellised lood ja teisega hoopis teistsugused,» seletab ta ise.

Analüütilise keemia õpetooli juhataja Ivo Leito, kes Herodesega ka kabinetti jagab, leiab kolleegi kirjeldamiseks vaid kõige paremaid sõnu. «Ta on suurepä-rane kaaslane, kellega võib kõike koos teha. Alati usaldusväärne, väga hea naljasoone ja suurepä-raste ideedega,» ütleb Leito ja lisab, et ei ole väga tavaline, et ülikooli õppejõud on korruga nii viljakas teadlane kui ka väga hea õppejõud. «Enamik õppejõude kaldub emmale-kummale poole, Koit on suutnud need kaks õppe-jõu elu tahku edukalt ühendada.»

Herodes pakub ise välja, et tegu võib olla tema küllaltki lihtsa info kasutamise põhimõttega: seda tuleb ise teha ja ka teistega jagada. «Kui õuna jagad, siis võid ise hoopis ilma jääda. Kui infot jagad, siis jääb teadmine endale alles ja kuulajatelt võid veel midagi juurdegi õppida,» leiab mees.

Infot jagada õppejõule meeldib, ka siis, kui loengukursus toimub 30–40 inimese asemel ainult kahele tudengile. Ühel aastal tuli seda välisüliõpilastega

tegeledes teha, sest eestikeelsesse analüütilise keemia rühma neid panna ei saanud.

Ükskõik, kui palju kuulajaid loenguruumis on, võiks nende seas alati olla keegi, kes õigel momendil oskab õppejõu käest küsida midagi, mis ka teisi paremini kuulama paneb. «See tekitab huvi – et näe, naaber küsis sellise küsimuse, äkki peaks ka ise sellest vallast midagi teadma või juurde küsima,» selgitab Herodes ja lisab, et selline tegevus ergutab lisaks kaastudengitele ka õppe-jõudu ennast teemasse süvenema.

PUHKUS AITAB TÖÖTADA

Kuigi magistrantuuri ja osaliselt ka doktorantuuri kõrvalt töötas Herodes ligi kaheksa aastat ühes era-firmas andmetöötlusspetsialistina, otsustas ta siiski põhjalikumalt TÜ-s töötamise kasuks. «Tundus lihtsalt, et ülikool oli minust huvitatud ja mina ülikoolist ka. Seal firmas oli väga tore töötada, aga siin on rohkem väljakutseid ja võimalust oma teed valida,» on Herodes valikuga rahul.

Eks ole ju ka ülikool see, mis mehe oma abikaasaga kokku viis. «Oli üks statistikakursus, seal me

tuttavaks saime ja nii see läks,» meenutab nüüdseks nelja lapse õnnelik isa. Kahest vanemast pojast noorem alustas just sel kuul oma kooliteed, väiksemad tütreid peavad esimesse klassi minekut veel mitu aastat ootama

Herodes on kindel, et piisavalt aega tuleb leida nii perele kui ka töö jaoks. Töö saab endale tööaja, pere võtab ülejäänud – kui just ei pea koju viima pakki eksami- või

kontrolltöid, mille parandamiseks tuleb vahel öötunde näpistada.

«Mina ei saa nii, et parandan ühe töö, siis teen midagi muud, parandan veel paar ja pean uue pausi. Parem on terve pakk korraga ette võtta, aga tihtilugu leiab selle aja alles öösel,» räägib mees õppejõu tavaelust. Puhkust on aga aeg-ajalt kindlasti vaja, sest muidu head tööd teha ei jõua. Enne tudengite ette minekut soovitab

Herodes kindlasti välja magada, tööde parandamine ja loengu ettevalmistamine tuleks ära teha varem, mitte eelmisel ööl.

Pikemaid puhkehetki on hea veeta linnast väljas metsa vahel või vee ääres, seda võimalusel koos perega. Purjelauasõitu harrastava mehe enda hobidel on kaks ühisomadust: liikumine tuule- või lihasjõul ja võimalus matkata. (T)

Tartu ülikooli 2011. aasta parimad õppejõud

Ära on toodud iga valdkonna 10 parimat tähestiku järjekorras, valdkonna parim on esile tõstetud.

Humaniora valdkond:

Reet Alas, romaani filoloogia lektor (FL); Piret Kärtner, inglise filoloogia lektor (FL); Eri Miyano, jaapani keele õpetaja (FL); Pille Penjam, eesti keele teadur (FL); **Pille Põiklik**, inglise filoloogia assistent (FL); Sirje Rammo, assistent (FL); Helen Rägo, prantsuse keele õpetaja (FL); Ele Sepp, inglise keele õpetaja (FL); Kaido Soom, praktilise usuteaduse lektor (US); Edeli Viljasoo, vene keele õpetaja (FL).

Socialia valdkond:

Tiiu Kadajas, pedagogika lektor (SH); Kairi Kasearu, sotsioloogia lektor (SH); Merike Kull, tervisekasvatuse lektor

(KK); Tiina Maripuu, Pärnu kolledži soome keele lektor; Maret Olo, eesti keele ja kirjanduse didaktika lektor (SH); **Kristel Ruutmets**, inglise keele didaktika lektor (SH); Reet Talpsepp, inglise õiguskeele õpetaja (OI); Made Torokoff, ettevõtlushariduse dotsent (MJ); Meeli Väljaots, algõpetuse ja saksa keele didaktika lektor (SH); Age Värvi, tsiviilõiguse lektor (OI).

Realia et naturalia valdkond:

Irina Bichele, biofüüsika ja taimefüsioloogia teadur (LO); **Koit Herodes**, analüütilise keemia dotsent (LO); Erika Jürjado, anorgaanilise keemia lektor (LO); Maie Kotka, Türi kolledži eesti keele ja psühholoogia õpetaja; Ants Kurg, molekulaarse biotehnoloogia professor (LO); Martin Kärner, üldzoologia lektor

(LO); Ivo Leito, analüütilise keemia professor (LO); Tiit Lepmann, matemaatika didaktika dotsent (MT); Eno Tõnisson, tarkvarasüsteemide lektor (MT); Henn Voolaid, füüsika didaktika dotsent (LO).

Medicina valdkond:

Ilme Aro, õendusteaduse lektor (AR); Marina Aunapuu, histoloogia dotsent (AR); Ruth Kalda, pere-mediitsiini professor (AR); Tõnis Karki, mikrobioloogia dotsent (AR); Aime Keis, meditsiiniteooria ja -eetika lektor (AR); Marika Masso, üldbioloogia assistent (AR); Riina Runnel, suu ja hambahaiguste assistent (AR); **Mihkel Zilmer**, meditsiinilise biokeemia professor (AR); Doris Vahtrik, füsioteraapia assistent (KK); Alar Verksit –, inimese füsioloogia vanemassistent (AR).

Arne Merilai luule-keelest

Foto: Kalle Paalits

6. septembril kell 16.15 peab TÜ eesti kirjanduse professor Arne Merilai ülikooli aulas professori ametisse astumise loengu teemal «Luulekeele olemus».

Loeng pakub näitliku ülevaate poeetilise teksti keelefilosoofilisest struktuurist. Ilukirjandus on kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse tulemus. Tõlgendusele avatud ja mitmetähenduslik, erineb sõnakunsteos asisest kirjutisest. Sõnadega mängimist seletab hästi pragmapoeetiline kahe konteksti teooria, mille võtab kokku rööpne valem «Üks lausung, kaks sisu».

Kunsti määrav mõte ei seisne ainult tema osutavas sisus, vaid lähtub pigem sõnumi vormisidusast väljendusest: ka stilistiline eneseosutus on tähenduslik ja sisuline. Inauguratsiooniloengu teoreetilisele osale järgneb värsiõpetuse nn praktikum akadeemilise ingliskoori ehk TÜ akadeemilise naiskoori saatel.

Arne Merilai lõpetas 1984. aastal Tartu riikliku ülikooli eesti filoloogia erialal, filoloogikan-

didaadi kraadi omandas ta 1990. aastal. Aastatel 1986–1988 töötas Merilai TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri nooremteadurina ning 1998–1992 Eesti TA keele ja kirjanduse Instituudi nooremteadurina.

1992–2001 oli Arne Merilai Tartu ülikooli eesti kirjanduse õpetooli dotsent, 2001–2005 TÜ teatriteaduse ja kirjandusteooria õpetooli dotsent, 2006–2010 TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudi kirjandusteooria dotsent. 2001–2002 aastal täiendas ta end J. William Fulbrighti stipendiaadina California ülikoolis Berkeleys.

Professor Merilai peamised uurimisvaldkonnad on kirjandusteooria, poetika ja tema enda loodud pragmapoeetika; eesti luule, rahvuslik ja võrdlev kirjandus- ja kultuurilugu ning kirjanduse didaktika. Ta on mitme monograafia autor ning koguteoste toimetaja.

Arne Merilai on Eesti Kirjanike Liidu liige. Kirjandus- või teatrisseede kõrval on ta avaldanud kaks luuletuskogu, ühe romaani ja näidendi. ☹

ÜLIKOOOL KOLIB

KAHE AASTA EEST KOLISID KEEMIKUD PEAHOONE KÕRVALT MAARJAMÕISA VÄLJALE KERKINUD UUDE JA OLULISELT PAREMATE VÕIMALUSTEGA CHEMICUMI. TÄNAVU SUVEKUUEDEL SEADIS END NN VANAS KEEMIAHOONES SISSE FILOSOOFIATEADUSKOND NING TAOLISI SUUREMAHULISI KOLIMISI SEISAB ÜLIKOO-LIRAHVAL LÄHIAASTATEL EES VEEL MITMEID.

Sigrid Söerunurk

sigrid.soerunurk@ut.ee

Järgmisena, kui lõppevad ümberehitustööd endises naistekliinikus Toomemäel Lossi 36, valmistub kolima sotsiaal- ja haridusteaduskond. Õppetöö Toomel algab ilmselt käesoleva õppeaasta kevadsemestrist.

Juba toimunud ning veel ees seisvad kolimised lähtuvad möödunud aasta oktoobris ülikooli nõukogu kinnitatud ruumilise arengu põhimõtetest, mille järgi paiknevad *alma mater*'i hooned Tartu linnas kahes suuremas piirkonnas: kesklinnas ja Maarjamõisa väljal.

Kesklinna koondub nn pehmem teadus (sotsiaal- ja haridus-, usu- ja filosoofiateaduskond) ning Maarjamõisa teaduslinnakusse reaal- ja meditsiiniteadused.

Hoonestuskava eesmärk on

pakkuda paremaid õppe- ja teadustöö tingimusi ja leevendada ruumipuudust, aga vähendada ka ülikooli kasutuses olevate hoonete arvu ja hoida kokku halduskulusid.

Maarjamõisa tehnoloogialin- nakus ootavad Biomeedikum, tehnoloogiainstituut ja Chemicum lähemate aastate jooksul valmivat uut füüsikahoonet ning siirdemeditiinikeskust.

Uue füüsikahoone valmides saavad peamiselt Tähe 4 ja Riia 142 töötanud reaalteadlased kolida ümber märgatavalt paremate õppe- ja teadustöö

võimalustega majja.

Kinnisvaraosakonna juhataja Erkki Ääremaa sõnul paranevad ka kesklinna piirkonnas nn pehmete teaduste õppe- ja teaduse tegemise tingimused – teaduskonnad saavad ruumi juurde, vastavalt vajadusele kas erialasteks raamatukogudeks, laboriteks, kabinettideks, auditoriumi- või seminariruumideks, ladudeks jms. Kesklinnas asuvad ülikooli ajaloolised hooned ei pruugi kõige paremini õppe või teadustööks sobida, mistõttu peetakse sedagi kolimisel silmas.

Ääremaa sõnutsi on seni veel sobivaima lahendusega Salme tänaval paiknev haridusteaduste instituut, mis jääb ruumilisi põhimõtteid arvestades kahest linnakust eraldi. Hoone on ka kehvas seisukorras.

Lahendusega on ka nn roheliste bioloogide ruumiprobleem. Ökoloogia- ja maateaduste instituudi botaanika osakond paikneb laiali viies põhihoones: Lai 36, 38 ja 40, Vanemuise 21 ja Ravila 14a. Eesmärk oleks koondada osakond ühte või paari teadus- ja õppehoonesse. ☹

Sotsiaal- ja haridusteaduskonna dekanadi juhataja Piret Orav

Sotsiaal- ja haridusteaduskonna ühe osa kolimisega hoonesse Lossi 36 saavad dekanat ja kolm instituuti ruumi juurde ja paranevad nii töötajate kui ka üliõpilaste töötingimused. Üliõpilased küsisid viimasel ajal tihti, et millal on

lootust saada uude majja. Tõsisest ruumikitsikusest pääseb praegu peahoones asuv ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, mille õppejõud, teadus- ja tugitöötajad saavad endale Lossi tänaval lõpuks ometi päris oma töökohad. Väga oluline on, et liigume paljudele ülikooli muudele üksustele lähemale

Teaduskonnal on käes põne-

vad muutuste ajad, mis tähendab muidugi ka väga palju tööd (ja ka kulutusi). Ega jaanuaris teaduskonna kolimised veel lõppe – psühholoogia instituudi ning haridusteaduste instituudi eripedagoogika osa tarvis algab uue anatoomikumi renoveerimise protsess, maja renoveerimise eelprojekt valmis hiljuti.

Filosoofiateaduskonna dekanadi juhataja Maie Aitaja

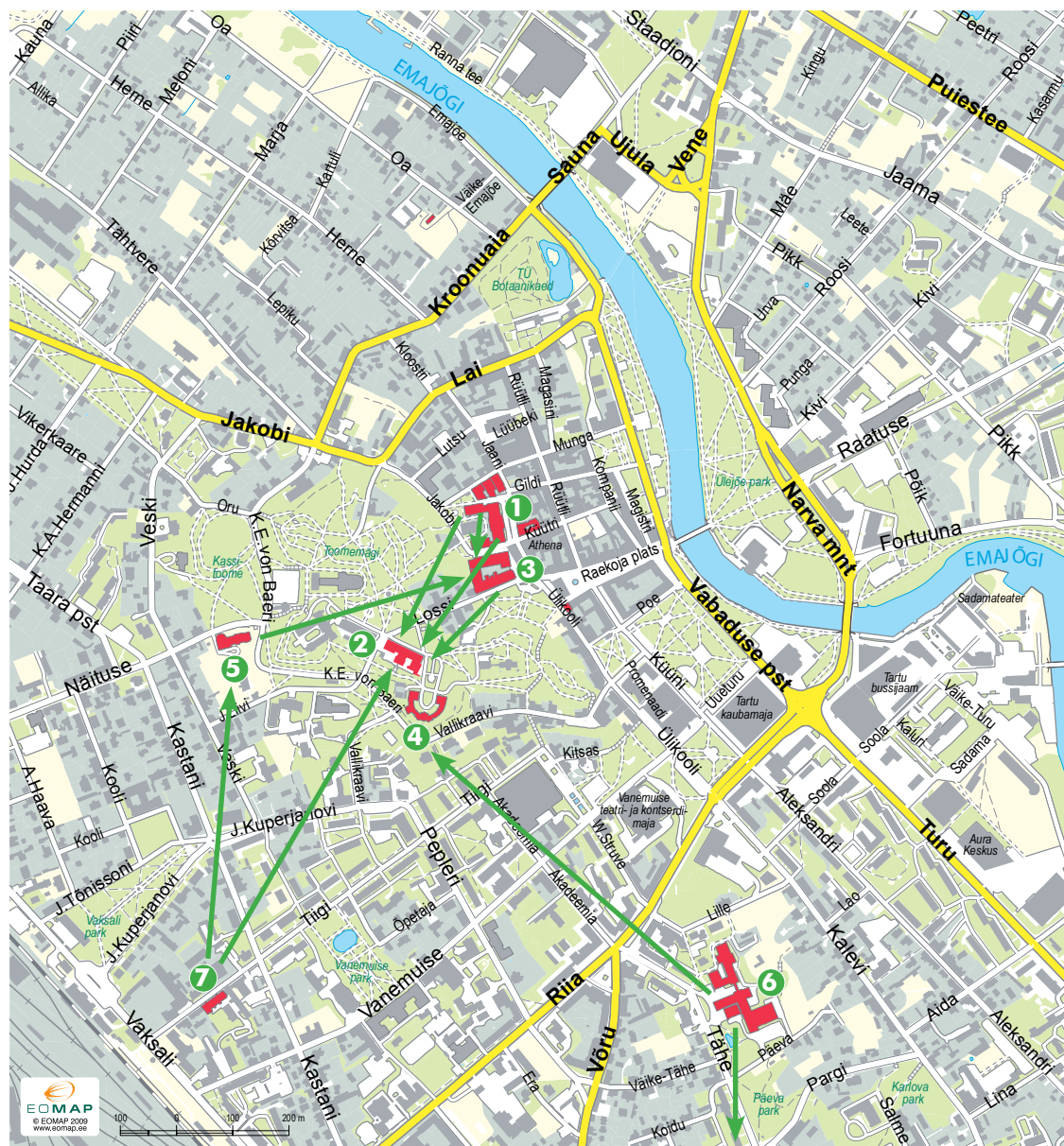
Oleme küll uutesse ruumidesse ära kolunud, aga veel keset kolimissegadust (24. augusti seisuga – SS). Esimestel

nädalatel pidime majas kilesusidega ringi käima ning ruume ei saanud ohutada. Telefone ja arvuteid ühendatakse kiiresti, aga ehitajad teevad veel mõnes kohas värvimistöid, nii et kohe ei saagi end sisse seada.

Kolimine lahendab teaduskon-

na jaoks ruumilised kitsaskohad. Oleme nüüd saanud endale *campus*e, mida oleme pikalt oodanud.

Teaduskond on kompaktsemalt peahoone ümbruses koos, vaid kunstide osakond jääb Lai 34.

Kaardil on kajastatud peamised sellel aastal juba toimunud ja lähiaastatel esseeisvad kolimised.

1 Peahoone

Peahoonest on juba välja kolunud või kolivad filosoofiateaduskonna ning sotsiaal- ja haridusteaduskonna struktuuriüksused. Õppetöö peahoonest ei kao, sest akadeemilise üksusena jääb sinna usuteaduskond. Auditoriume saavad kasutada ka teised teadus-

konnad. Peahoonesse kolivad veel sel aastal osaliselt mõned haldus- ja tugiüksused, mis olid seni kesklinnas seitsmes eri hoones hajusalt laiali, näiteks õppeosakond, elukestva õppe keskus, osa rahandusosakonnast, kantseleist ja teadusarendusosakonnast. Selle tulemusel vabanevad mõned rendipinnad.

2 Lossi 36 – sotsiaal- ja haridusteaduskonna uus hoone

Majja kolivad seni peahoones olnud ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tiigi tänaval olnud dekanaat, Lossi 3 asunud Euroopa kolledž ja Balti õpingute keskus ning Tiigi 78 asunud riigiteaduste instituut ning sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. Sotsiaal- ja haridusteaduskond saab koos Euroopa kolledžiga senisega võrreldes kolmandiku võrra rohkem ruumi juurde.

Lossi 36 saab õppetöö alata loodetavasti 2012. aasta alguses.

3 Jakobi 2

Nn vana keemiahoone avatakse septembris ning hoone saab septembrikuus korraldataval nimikonkursil ka ilmselt uue nime.

Majas alustavad juba algaval õppeaastal tööd peamiselt filosoofiateaduskonna struktuuriüksused. Seni paiknes teaduskond hajusalt 11 hoones. Jakobi 2 majas on end sisse seadnud enamik teaduskonna instituutidest.

Lisaks kolis alles hiljuti Jakobi 2 majja ka eetikakeskus, mis seni asus rendipinnal ning keelekeskus, mis seni asus uues anatoomikumis (Näituse 2).

Filosoofiateaduskond sai ruumi juurde 40% ulatuses.

4 Lossi 38 – Vana anatoomikum

Vanasse anatoomikumi kolivad Tähe tänavalt Pedagogicum ja teaduskool ning laieneb ülikooli ajaloo muuseum.

5 Näituse 2 – Uus anatoomikum

Keelekeskuse lahkumise järel on kavas anda vabanenud ruumid psühholoogiainstituudi ja haridusteaduste instituudi eripedagoogika osa käsutusse.

Pole vaid teada, millal, sest kuigi on otsustatud kuulutada välja projekteerimiskonkurs, pole veel otsustatud raha eraldamist ehitamisele. Seni paikneb psühholoogiainstituut Tiigi 78, kus neid kimbutab juba ammu ruumikitsikus.

Uude anatoomikumi kolimisega saaks instituut kasulikkude pinda juurde 65% võrra.

6 Tähe 4 – füüsikahoone

Praeguste plaanide kohaselt valmib 2013. aasta lõpuks Maarjamõisa väljal uus füüsikahoone, kuhu kolivad füüsikud oma praegustest ruumidest Tähe 4 ja Riia 142. Mõlemad hooned jäävad vabaks ning neile on plaanis otsida uusi kasutusotstarbeid.

7 Tiigi 78

Kui psühholoogia instituut saab kolida uude anatoomikumi, jääb Tiigi 78 tühjaks ning on plaanis võrandada.

Isade lapsehooldus- puhkus loob tasakaalu töö ja pere vahel

Foto: Andres Tennus

SOTSIOLOOG MARRE KARU UURIS OMA DOKTORITÖÖS, MIKS VÄHESED ISAD EESTIS VÕTAVAD LAPSEHOOLDUSPUHKUST. TA LEIDIS, ET MEHI MÕJUTAVAD NII ÜHISKONNAS LEVINUD ARUSAAMAD TRADITSIOONILISE MEHE ROLLIST KUI KA ISA ENDA HIRM LAPSE TULEVIK ÄRA RIKKUDA. SAMAS ANNAKS ISAPUHKUSE LEVIMINE MEESTELE VÕIMALUSE OMADA KARJÄÄRI KÕRVAL KA TÄISVÄÄRTUSLIKKU PEREELU.

Eve Tisler

Eve.Tisler@ut.ee

Kui palju isasid võrreldes emadega kasutab lapsehoolduspuhkuse võimalust?

Suhteliselt vähe. Kui ma uuringuga 2007. aastal tegelema hakkasin, siis oli neid nii vähe, et uuringu jaoks isasid leida oli päris keeruline. Nüüdseks on olukord paranenud, 2010. aasta statistikaameti andmete järgi 5,4 protsenti isadest ütles, et nad on olnud lapsehoolduspuhkusel.

Vanemahüvitiste saajate hulgas on ka isade hulk umbes kuus kuni seitse protsenti. Ilma vanemahüvitiseta isad naljalt lapsehoolduspuhkust ei võta. See, et palk ei kao ära ja vanem saab sada protsenti oma varasemast sissetulekust, on hästi oluline eetingimus selleks, et mehed üldse hakkaksid lapsehoolduspuhkust võtma.

Missugused tingimused veel mõjutavad isade lapsehoolduspuhkusele jäämist?

Siin on palju erinevaid aspekte. Ühest küljest loeb isa enda suhtumine ja soov lapsega koos olla. Üks tegur, mis mõjutab mehi lapsega koju jääma, on nende arvamus vanema rollist ja sellest, milline on mehe arvates hea lapsevanem. Osad mehed näevad vanema rolli kui projektijuhi

oma. Nad arvavad, et last tuleks kasvatada samuti, nagu juhitakse edukat projekti. Lapse kasvamise ajal vastu võetud otsused mõjutavad seda, kas tulemuseks on enesega toimetulev ja edukas ilmakodanik.

See tekitab isadele stressi, neil on tunne, et kui ma midagi varases lapsepõlves valesti teen, siis võin lapse tuleviku ära rikkuda. Soov olla hea lapsevanem viis selleni, et nad ei julgenud lapsega koju jääda. Isad arvasid, et emad teavad paremini, mismoodi käituda, et projekt oleks tulemuslik. Nad kardavad sisuliselt oma valede otsustega lapse tuleviku ja elu ära rikkuda.

Teine osa mehi suhtus lapse kasvatamisse hoopis teistmoodi. Nemad ei näinud niivõrd pikaajalist perspektiivi, vaid vaatasid, et lapsel siin ja praegu hea oleks. Olen kohal, kuulan last, annan süüa. Nad nägid ennast kui lapse seltsilist ja olid olulisemalt rahulikumad. Nad ei arvanud, et kui täna jätavad lapsele mütsi pähe panemata või ei õpeta varases eas neile õigeid asju, siis see rikub lapse tuleviku ära. Nemad ei kartnud lapsega koju jäämist ja seetõttu ka ei arvanud, et tingimata ema peaks lapsega koju jääma – pole vahet, kas lapsega on mees või naine, sest nad on võrdsetel võimalikel pakkuma seda, mida laps vajab.

Kas projektipõhise suhtumisega isad siis pigem ei jää lapsehoolduspuhkusele?

Päris nii see ei ole. Siin on ka palju teisi tegureid, mis indiviidi ja pere tasandil otsust mõjutavad – näiteks naise ja mehe olukord tööturul ja nii edasi. Nad võivad jääda, aga nad pabistavad. Üks juhtum oli näiteks selline, et ema hommikul ütles, mis selga, mis jalga, mis süüa, mis kell midagi, siis läks tööle ja siis isa teostas lapsekasvatamise projekti ema juhiste järgi.

Teiselt poolt on leitud ka, et emad ei tahagi väga lapsehoolduspuhkuse korda isadele üle anda. Kui palju see Eestis otsuseid mõjutab, ei oska öelda. Samuti on tööandjate jaoks võõras see, et mees jääb lapsega koju. Arvatakse, et see on mingi salakaval plaan või ta ei ole lihtsalt hea töötaja.

Ka ühiskondlik hoiak mõjutab mehi. Varasemal ajal vaadati väga viltu, kui mees lapsega liivakasti läks. Siis teised lapsed tulid küsima, et kas sul on ema surnud, et sa isaga liivakastis oled. Selliseid juhtumeid tuli näiteks minu uuringus välja, kus arvati, et lapsel ei ole ema ja sellepärast liigub ta isaga ringi. Teisest küljest võidakse pidada meest saamatuks, kui ta näiteks ei tahagi karjääri teha. Meeste puhul peetakse tööl käimist kõige olulisemaks maskuliinsuse ja mehisuse näitajaks.

Uuringu järgi tunnetavad mehed, et nad on tööl asendamatud ning arvavad, et küll ema ja laps kodus hakkama saavad ja seal nad nii asendamatud ei ole.

Kas vähest isapuhkusele jäämist saabki seletada pigem ühiskondlike stereotüüpidega?

Jah, suuresti küll. Kõik ühiskonna liikmed kannavad suuremal või vähemal määral meeste ja naiste traditsiooniliste rollide kohta käivaid hoiakuid. Selleks, et neid hoiakuid ja käitumist muuta, ei piisa ainult seaduslike barjääride kõrvaldamisest. Kui keskkond seda ei soosi, siis pole suurt kasu sellest, et kõigil on võrdne võimalus jääda lapsehoolduspuhkusele.

Põhjamaades on hoiakute ja käitumise muutmiseks välja mõeldud suunavamad ja piiravamad regulatsioonid. Mitte ainult ei anta õigus, vaid lapsehoolduspuhkus tehakse isadele osaliselt ka kohustuseks. See on toonud sealsetes ühiskondades, näiteks Islandil ja Norras, päris palju muutusi. Seal isad tõesti kasutavad lapsehoolduspuhkust ja isade rolli nähakse teistmoodi. Aga üks selle taga on ka aastakümnete pikkune töö. Eestis on isa rolli tähtsustamine pigem viimase aja teema. Rootsis ja Norras on soolise võrdõiguslikkusega tegeletud ikka aastakümneid. Ma arvan, et isapuhkuse kui vaba valikut piirava meetme rakendamine võib Eestis olla natuke keerulisem.

Samas arvamusküsitlused näitavad, et mehed võiksid laste kasvatamisega rohkem tegeleda küll. Oli ka küsitlus sellel teemal, et kas Eestis võiks rakendada

ühe kuu pikkust kohustuslikku isapuhkust. Pooled inimesed toetasid seda mõtet ja eriti olid selle poolt väikeste laste isad. Nad ei pruukinud olla isapuhkusel, aga ise selles positsioonis olles, kus neile tehtaks lapsepuhkusele jäämine nii-öelda kohustuslikuks, ei tundnud nad, et see oleks nende jaoks halb või sundiv olukord. Ilmselt tunnevad isad, et sellest oleks tuge tööandjaga läbirääkimisel. Kui sa lihtsalt lähed lapsehoolduspuhkusele, ilma et see oleks kohustuseks pandud, siis tööandja ei pruugi nii hästi suhtuda. Uuringu tegemise käigus ma kuulsin ka lugusid, kus mees lasti lahti seepärast, et ta jäi lapsehoolduspuhkusele.

Millist kasu see tooks, kui rohkem isad jääks lapsehoolduspuhkusele?

Siin saab jällegi vaadata nii lapse, isa kui ka emade perspektiivist. Naiste olukord tööturul sõltub ikkagi väga palju sellest, et nemad jäävad lapsega koju. Lisaks sellele, et nad on töölt ära pikka aega, võib tööandja naisi diskrimineerida seetõttu, et ta kardab, et naine jääb mõne aja pärast lapsega koju ega taha seetõttu tööle võtta või vastutusrikkale ametikohale naisi palgata. See mõjutab nii palka, tööhõivet kui ka karjääri ning teatavasti on Eestis üks suurimaid soolisi palgalõhesid.

Teisest küljest on see ka isade privileeg ja õigus omada pereelu. Töö ja pereelu ühildamise teema on viimasel ajal populaarne, aga peamiselt naiste seisukohalt, et neil oleks võimalus nii tööle kui ka pereelule. Tegelikult on

ka meestel õigus nii tööle kui ka pereelule, sest ületöötamise sündroom ja liigne karjäärikeskus on üheks põhjuseks, miks meeste eluiga on palju madalam kui naiste oma. Kuid ühiskondlikud barjäärid ja hoiakud takistavad pereelu elamast. Arvatakse, et sa ei ole õige mees, kui liialt karjäärist eemaldud ja lapsega koju jääd. Lapsele on ka hea, kui tal on lähedased suhted nii isa kui ka emaga. Kui isa panustab rohkem lapse arengusse ja kasvu ja lapsega väiksest peale tegeleb, siis see mõjutab ka edasist lapse ja isa suhet.

Kuidas mõjutaks kohustuslik isapuhkus emade positsiooni tööturul?

See on kahe otsaga asi. Kui isa on keset lapsehoolduspuhkuse aega ühe kuu kodus, siis on naisel võib-olla keeruline tööle minna, see sõltub sellest, mis tööd ta teeb. See, kui mehed saavad vanemahüvitist, ei tähenda alati seda, et emad tööle lähevad. Eesti kogemus näitab, et 43 protsenti emadest ei tööta ühtegi kuud samal ajal, kui isa on lapsehoolduspuhkusel. See tähendab, et üle poole ikkagi lähevad tööle tagasi vähemalt mõneks ajaks. Nii et ilmselt isade lapsehoolduspuhkusel olemine mõjutaks naiste tööhõivet. Otsesele mõjule lisaks veel see, et kui töötandja teab, et ka mees võib jääda lapsehoolduspuhkustele, siis pole tal põhjust naisi enam selle alusel diskrimineerida. Selline hoiakute muutus võib mõju avaldada ka naiste tööhõivele.

Kui tahta soorolle muuta,

siis tegelikult tuleks mees panna olukorda, kus ta on sunnitud lapsega ise toime tulema. Kui meeste lapsega üksi koju jäämine muutub tavapärasemaks, siis see on märk suurema ühiskondliku muutuse toimumisest.

Kas Eestis seda muutust veel ei toimu?

Raske öelda. Tundub, et mingil

määral on olukord siiski muutumas. Esiteks on see teema meedias ja avalikkuses rohkem esil.

Aina vähem juhtub seda, et vanemahüvitise kohta öeldakse emapalk nagu seda vanemahüvitise algusaastail tehti. Nende meeste arv, kes võtavad lapsehoolduspuhkust, on märkimisväärselt suurenenud. 2004. aastal oli isad, kes vanemahüvitist

said, alla ühe protsendi, praegu-seks on see viie-kuue protsendi kandis. Väike muutus ikka toimub.

Teiste riikide kogemus näitab ka, et see muutus toimub suhteliselt aeglaselt ja käib kaasas aktiivse soolise võrdõiguslikkuse poliitikaga.

Kuid selles vallas on meil veel väga palju teha. ☹

Foto: Caro Korth / Scanpix

Laias laastus on ikkagi need stereotüübid, et issi peaks tööl käima ja emme võiks ohverdada siis karjääri, aga meil on vastupidi, et ma ei ole kunagi selline karjääritüüp olnud.

(Andres, kodus olnud isa)

Marre Karu doktoritöö raames intervjueritud lapsehoolduspuhkust võtnud isade arvamused lapsega kodus olemise kogemusest.

Ma kujutasin seda ilmselt õudsemana. Pärast, kui sa selle sees juba olid, sul polnud aega enam midagi seal hirmu tunda või seal mõelda. Vaiksel vaata-sid, et asjadega toime saaks ja kõik oleks tehtud õigesti ja õigeaegselt.

(Rain, kodus olnud isa).

See on taas selline kogemus, et seda on keeruline sõnades kirjeldada. Põhiliselt selle peaks nagu ise läbi elama, et kui sa ikkagi hommikust õhtuni elad nii-öelda nende maailmas, mitte ainult päevas mingisugune pool tundi või tund aega elad nende maailmas, need on kaks erinevat asja täiesti.

(Kaido, kodus olnud isa)

Trükimasinast multifunktsionaalse arvutiklassini

KUI 20 AASTA EEST OLII TÜ KEELEKESKUSES KÕVA SÕNA SAKSA KEELE LEKTORI NIINA LEPA TRÜKIMASIN, MILLEGA SAI TRÜKKIDA LÄBI KAHEKSA KOOPIAPABERI, SIIS PRAEGU EI KUJUTA PALJUD KEELEÕPETAJAD OMA TUNDI ETTE ILMA KORRALIKU PALJUNDUSMASINA, DATAPROJEKTORI JA ARVUTIKLASSITA.

Keelekeskuse juhataja Tiina Kattel oma uues kabinetis Jakobi 2 veel kolimissegaduse keskel.

Foto: Andres Tennus

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Tänavu 20-aastaseks saav Tartu ülikooli keelekeskus on juhataja kohusetäitja Tiina Katteli kinnitusel astunud perfokaartide kasutamisest ning ajaleheartiklite vihikusse kleepimise tehnikat arengu toel mitu tublit sammu edasi.

Viimaste sammu tänapäevaste võimaluste poole astus keskus alles augustis, kui kolis Näituse tänaval asuvast uuest anatoomikumist ülikooli peahoone kõrvale nn vanasse keemiahoonesse Jakobi 2. Kolimine leevendas ruumipuudust ning andis muu hulgas juurde teise arvutiklassi kasutamise võimaluse.

Aastas 3000–4000 keelehuvilist õpetava keskuse missioon on aga algusest peale samaks jäänud – pakkuda Tartu ülikooli üliõpilastele ja töötajatele kvaliteetset keeleõpet. «Me oleme avatud ka huvilistele väljastpoolt ülikooli,» lisab Kattel.

Katteli sõnul ei saa mõnigi kord ülikooli inimesed aru, keda keelekeskus õigupoolest õpetab, sest keeli saab ju õppida ka filosoofiateaduskonnas. «Meie kursused ei ole ainult filoloogidele, siia võivad tulla kõigi erialade tudengid ja õppejõud,» selgitab ta. Enamus on üldkeelekursused, kuid lisaks tellivad teaduskonnad üha rohkem ka spetsiaalseid erialakeelekursusi nagu nt inglise keel geenitehnoloogidele, ladina keel proviisoritele vms. Üks usinamaid erialakeelekursuste tellijaid on loodus- ja tehnoloogiateaduskond.

Kuigi õppijatele on keeletunnid tasuta, tuleb nende eest ülikoolis kehtestatud korras ainepunktide alusel maksta nn koduteaduskondadel. Keeleõppijatel, kes tulevad väljastpoolt ülikooli, tuleb muidugi endil tundide eest tasuda.

Kohad täituvad populaarsemates keeleõpperühmades minutitega ning hilisematest registreerujatest moodustub pikk ootejärjekord. Näiteks hispaania keelde või eri tasemega inglise keele rühmadesse on esimese kursuse üliõpilastel vähe lootust saada, sest registreerumine algab juba eelneva akadeemilise aasta lõpus ehk kevadel.

Praegu saab keelekeskuses õppida 16 keelt, muu hulgas läti ja leedu keelt, mida Tartus mujal ei õpetata. Sügisest alustab kirjaniikuna tuntud soome keele õpetaja Mika Keräneni käe all üle paari aasta taas soome keele kursus. «Kuigi soome keele kursusele avasime registreerimise alles augustis, täitus rühm vaid mõne hetkega,» märgib Kattel. Mitmed teisedki õpetajad kõnelevad õpetatavat keelt emakeelena.

Nagu huvi soome keele vastu, on aastate jooksul varieerunud huvi teistegi keelte vastu. «Viimastel aastatel näitab tõusuteed vene keele õpe. Nähtavasti on vajaduse tinginud tööturg või lihtsalt noorte suurem teadlikkus vene keele vajalikkusest.»

Mõningate aastate eest vähenes huvi saksa ja prantsuse keele vastu «Meile tundus, et huvi saksa keele vastu on praktiliselt null, aga paari aasta eest hakkas see jälle silmnähtavalt tekkima.»

TÜ KEELEKESKUSE 20 AASTA JUUBEL

8. septembril kell 12–18 on võimalik TÜ raamatukogu endises kataloogisaalis tutvuda kõikide keelekeskuses õpetatavate keeltega, toimuvad viktoriinid ja lühikesed keeletunnid. Päeva lõpus saab kuulata liivlaste ansambli esituses nii liivi-, eesti- kui ka läti keelseid laule. Samas avatakse näitus «Võõrkeeleõpe läbi aegade», kus saab näha eri aegadel kasutatud võõrkeeleõppe vahendeid. Näituse koostasid saksa keele lektor Niina Lepa, saksa keele õpetaja Netty Žurakovskaja ning raamatukogu referent Helen Nigol. Praegu õpetatakse keelekeskuses eesti, inglise, vene, saksa, prantsuse, soome, rootsi, leedu, läti, jaapani, hiina, türgi, ladina, uuskreeka, hispaania ja itaalia keelt.

Katteli kinnitusel võib keskus avada mõne keelerühma ka semestriks või kaheks – kui vaid huvilisi on.

Vahepealne huvi leigus mõnede keelte õppimise vastu võis Katteli hinnangul olla tingitud arvamusest, et piisab ühest – inglise keelest. «Aga mõeldes meie väiksusele, oleks meil ikkagi vaja osata mitut võõrkeelt, mis avab rohkem uksi. See arusaam on uuesti inimesteni jõudmas.»

Eelmisel õppeaastal hakkas keskus pakkuma keeleõpet toetavaid lühikursusi eri riikide maa ja kultuuri kohta. Esimene taoline oli Leedu maatundmine, järgnesid Lätit, Türgit ja Kreekat tutvustavad kursused. Lisaks saa-

vad välisüliõpilased ja -õppejõud õppida keskus eesti keelt.

Keskus on tegev mitmes projektis, sh alates 1998. aastast rahvusvahelises suveülikoolis, mil eesti keele ja kultuurihuvilised välismaalased tulevad Tartusse ka-

henädalasele kursusele. Pikaajalist koostööd teeb keskus paljude saatkondadega, näiteks Hispaania, Prantsuse, Jaapani ja Kreeka saatkonnaga, ning lähinaabritest Läti ja Vilniuse ülikooliga.

Ilze Zagorska
läti keele ja maa õpetaja

Ma tutvusin mõni aeg tagasi eestlastega ning kui kuulasin,

kuidas nad omavahel eesti keeles rääkisid, tekkis mul eesti keele vastu huvi, see tundus mulle tohutult ilus keel. Lätis ei olnud eesti keele õppimiseks võimalusi ning mu isa ütles, et kui tahad keelt selgeks saada, pead Eestisse minema. Nüüd olen ma lõpetanud Tartu ülikoolis eesti keele võõrkeelena ja seejärel etnologia magistrantuuri. Mõtlen eesti keele doktorantuuri peale, et uurida läti keelt eesti keele kontekstis.

Läti keelt olen keelekeskuses õpetanud viis aastat. Selle kaudu

olen endas avastanud ka suurema patriotismi oma kodumaa vastu.

Kui ma ise eesti keelt õppisin, mõtlesin seda kõike läti keele kontekstis ning nüüd läti keelt õpetades teen vastupidi – seletan oma õpilastele läti keelt nende emakeele kontekstis. Nii jääb paremini meelde. Annan loengut ka Lätimaa tundmisest. Kevadise kursuse tagasiside oli väga hea. Ma räägin nagu lätlane, aga eesti keeles ja eestlastele. Kuna elan siin, siis näen, mis eestlasi võiks Läti puhul huvitada.

Mika Keränen
alustab septembrist soome keele kursusega

Olen lõpetanud eesti keele võõrkeelena, aga olen ikkagi välissoom-

lane ning siin elamine on olnud mulle teekond oma juurte juurde – minustki on saanud Eestis elades veel patriootlikum soomlane.

Alustan sügisel soome keele kursustega. Mulle meeldib õpetada keelt kultuuri osana.

Eriti lõuna-eestlastele on soome keel väga võõras, seepärast on oluline rääkida ka natukene kultuurist.

Teine tähtis asi on saada häälde selgeks, seepärast on hea, kui õpetab inimene, kellele see on emakeel.

Kui sa hääldata võõrkeeles

sõnu õigesti, hakatakse sinusse suhtuma suure lugupidamisega. Kui ma näen soomlast, kes hääldata korrektselt õ-tähte, on see minu jaoks suur asi. Õ-tähe selgeks õppimine nõudis ka minult paar aastat pingutust. Mõnes sõnas eesti keeles ei kuku mul siiani õ-täht hästi välja.

Ma proovin teha oma tunnid mängulised.

Esimesse tundi võtan kaasa Barbie-nukud, mänguautod, karumõmmid ja väikesed mänguputukad.

TÜ toetab õppejõudude vahetust tänavu 40 000 euroga

SELLEST ÕPPEAASTAST ON AVATUD TAOTLUSTE ESITAMINE ÕPPEJÕUDUDE MOBIILSUSTOETUSE SAAMISEKS, MIS AITAKS LISAKS ÕPPEJÕUDUDE ENESETÄIENDUSELE PARANDADA KA ÜLDIST ÕPPEKVALITEETI JA SUURENDADA ÜLIÕPILASTE VALIKUID.

Mobiilsustoetus võimaldab suuremat tähelepanu pöörata heade ja põnevate õppejõudude liikumisele. Fotol 2008. aastal TÜ-d väisanud külalisprofessor John McRae.

Foto: Anders Tennus

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Toetusega finantseerib ülikool rahvusvahelist õppejõudude vahetust, mille raames saab TÜ korraline õppejõud minna õpetööd tegema väljaspool Eestit asuvasse kõrgkooli ning sealse ülikooli sarnase eriala õppejõud tulla õpetama TÜ tudengeid. Mobiilsustoetust on võimalik ühest kuust kuni ühe semestrini kestva õppejõuvahetuse rahastamiseks taotleda jooksvalt aasta lõpuni.

TÜ personaliosakonna juhataja Mari Nõmm rääkis, et kuigi akadeemiliste töötajate pikemaajaliseks enesetäienduseks välismaal on mitmeid eri toetuskeeme, on suurem osa neist seotud teadustöö tegemisega. Uue meetme näol on tegu konkreetset õppejõudude vahetusega, mis annab ka tudengitele võimaluse rohkemate loengupidajate käe all õppida.

KASULIK KÕIGILE

Spordifüsioloogia professor Vahur Ööpik on üks Tartu ülikooli õppejõududest, kes on käinud muude programmidega end välismaal täiendamas. 2008. aastal neli kuud Inglismaal Loughborough' ülikoolis veetnud Ööpik andis seal küll vaid ühe loengu, suurem osa aega läks teadustöö tegemisele: spordifüsioloogia käsiraamatu-õpiku kirjutamisele.

Praegu pole Ööpikul küll plaani välismaale konkreetset õpetama minna, aga enda sõnul võib see huvi mõne aja pärast tekkida – seda enam, et nüüd on selleks olemas spetsiaalne toetussüsteem.

«Teistes ülikoolides õpetamas

käimine ei ole väga laialt levinud praktika. Õppejõudude vahetus toimuks tõesti sama eriala piires ja oleks kasulik mõlemale poolele,» ütles Nõmm.

Toetus võimaldab senisest enam edendada noorte doktori- ja magistriõppejõudude akadeemilist rännet, võimaldades neil omandada tööks vajalikke kogemusi. Lisaks aitab õppejõudude vahetus arendada ka akadeemilisi kontakte ülikoolide ja teadusasutuste vahel.

Õppeprorektor Martin Hallik, kes mobiilsustoetuse taotlusi hindab ja finantseerimise üle otsustab, tõi välja, et uus meede aitab tugevdada eelkõige õppejõudude omavahelisi sidemeid. «Kuna õppejõud peab ise välismaise partneri leidma, kes tema asemel siia õpetama tuleb, saavad nad omavahel suheldes mõlemad oma õpetamisviisi rikastada ja oskusi arendada,» ütles Hallik.

Halliku sõnul on õpetamise oskus ja kogemus kindlasti olulised teemad, millele lähiaastatel õppetöö vallas rõhku panna. Nii kohalike kui ka võõrõppejõudude parematest oskustest ja kogemustest lõikavad lõppkokkuvõttes kasu tudengid.

«Mõnes mõttes on mobiilsustoetus väga üheselt seotud ülikooli valikuga olla rahvusvaheline – töökohtadel ülikoolis, kus on nõutav doktori- ja magistriõppejõud, on nõudeks ühtlasi ka mobiilsus, mis tähendab, et sinna kandideerides peaks inimene olema töötanud teatud aja välismaal,» lisas Mari Nõmm.

Kui mobiilsusnõue on niiviisi ametijuhistesse sisse kirjutatud, on teatud juhtudel ülikoolipoolne

MOBIILSUSTOETUSE TAOTLEMINE

- Mobiilsustoetust võivad taotleda doktorikraadiga õppejõud, kes töötavad TÜ-s vähemalt 0,5 koormusega. Toetuse taotlemise kordade arv ei ole piiratud.
- Sobiva välisülikooli valib ning vajalikud kokkulepped sõlmib õppejõud. Kokkulepete sõlmimisel tuleb arvestada üksuse töökorraldust ja võimalusi, vajaduse korral kaasata läbirääkimistesse ka üksuse juht. Eelistatud on TÜ partnerülikoolid.
- Taotlusvormis esitatakse õppejõuvahetuses osalevate õppejõudude tegevusplaanid, andmed kokkulepitud kontaktõppe kohta, info kuidas on korraldatud TÜ õppejõu töö välisühenduse ajal (asendamine jms). Kui õppejõudu vastu võttev välisülikool toetab õppejõuvahetust rahaliselt, lisatakse taotlusele ka välisülikooli kinnitus.
- Mobiilsustoetuse taotlus tuleb kooskõlastada struktuuriüksuse juhi ning programmijuhiga. Taotlus registreeritakse ülikoolisisese kirjanduse toetust taotleva õppejõu struktuuriüksuses.
- Lisainfot saab küsida personaliosakonna vabariikliku ja valiku peaspetsialistilt Kristi Kuningalt.

rahastamine vajalik, aidates kaasa sellele, et ülikooli töötajad ka ülikooli nõuetele vastaksid. Nii saigi mobiilsustoetuse idee alguse, kui ülikoolis arutati uusi ametikohade täitmise nõudeid. Kevadsemestril sai meetme väljatöötamine õppeprorektori initsiatiivil juba konkreetsemad piirid.

IDEED OODATUD

Sel aastal toetatakse kuni viit ning aastatel 2012–2015 igal aastal kuni 15 õppejõuvahetust. Käesoleval aastal on ühe õppejõuvahetuse mobiilsustoetuse suurus maksimaalselt 8000 eurot.

Kandideerima on oodatud kõik korralised, vähemalt poole koormusega TÜ-s töötavad doktorikraadiga õppejõud. Kandideerijal tuleb taotluse esitamise ajaks välja valida õppejõuvahetuse välisülikool ning vahetusõppejõuga õppejõuvahetuse tingimustes kokku leppida. Taotlusankeet ise on siiski üsna lühike ja konkreetne – eesmärk on saada selge pilt, mis on vahetuse mõte ja kuidas see aitab õppekvaliteeti parandada.

Samuti on taotlemise eelduseks lisarahastuse olemasolu vähemalt 25% ulatuses. Nõmme sõnul võiks see raha tulla õppejõu teaduskonnast või instituudist. «See on kinnitus, et kõik pooled on vahetuse hoolega läbi mõelnud ja see langeb kokku instituudi enda huvidega,» seletas Nõmm ja lisas, et kui tagasisidest selgub, et see klausel võib takistuseks olla, saab alati arutada, kas ja kuidas lisarahastuse protsenti vähendada. Kuna tegu on uue meetmega, on selle paremaks muutmisel oodatud kõik ideed ja ettepanekud. ☺

Välismaised töötajad on TÜ-ga rahul

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Eesti tasemel hinnatakse Tartu ülikooli kui rahvusvahelise töötajakonnaga asutust kõrgelt, ka välismaised töötajad on ülikooli tegevusega rahul.

Käesoleva aasta 1. augusti seisuga oli TÜ-s 122 välistöötajat. Nii mujalt pärit külalisõppejõudude kui ka teiste akadeemiliste töötajate eest püüab ülikool personaliosakonna juhataja Mari Nõmme sõnul võimalikult hästi hoolitse da. Elamisloaga ja näiteks pere haridusega seotu võtab ülikool enda kanda. Samuti rahastatakse töötajate eesti keele õpinguid.

Teist aastat järjest saavad välis- ja kohalike töötajad ja ka nende pereliikmed tasuta osaleda kord nädalas toimival eesti kultuuri koolitusel, mis annab neile täpsema pildi, kuidas Eesti ajalugu on mõjutanud meie minevikku ja ka praegusi olusid.

«Seni on inimesed koolitusega väga rahul olnud, aga see on ainult üks osa nende integratsiooniprojektist,» ütles Nõmm. Nii mujalt pärit töötajatele ja nende lähedastele kui ka kohalikele töötajatele, kes välismaalastega tegelevad, pakutakse veel mitmeid enesetäiendusvõimalusi ning ingliskeelseid tegevusi.

Turundus- ja kommunikatsiooniosakond hoolitseb selle eest, et inglise keeles ilmuks igakuine

uudiskiri ja toimiks spetsiaalne meililist, aga ka blogi, Facebooki lehekülj ja uudised Twitteri keskkonnas. Kõik need kanalid on mõeldud kasutamiseks TÜ muukeelsetele töötajatele, mitmed neist on avatud ka välistudengitele.

Põhjuseid, miks on mujalt Eestisse ja Tartu ülikooli tööle tulnud, on mitmeid. Samuti on erinev ka ajavahemik, mis siin veedetakse. Christina Grubel, saksa filoloogia lektor, on DAAD-i haridusprogrammi raames Tartus alates 2008. aastast ja tegeleb lisaks õppe- ja teadustööle ülikoolis ka saksa keele ja kultuuri tutvustamisega avalikel näitustel, loengutel ja messidel.

«Tartu ülikool aitab välismaiseid õppejõude väga palju näiteks ekskursioonide ja rahvusvaheliste õhtute korraldamisega – see on hea viis nii Tartu, ülikooli kui ka teiste inimestega tutvumiseks,» ütles Grubel ja lisas, et kuna suurem osa eestlasi oskab rääkida inglise ja paljud saksa keelt, teeb see suhtlemise ja teadmiste vahetamise palju kergemaks.

TÜ materjaliteaduse vanemteadur Sebastian Vielhauer arvas, et vahetusprogramm on hea samm, mis ülikoolis õpetamist mitmekesistaks. «Välislektorid saavad Tartus oma stiili ja meetodeid näidata, meie õppejõud saavad nii välismaal oma õpetamiskogemust täiendada,» ütles Vielhauer. Samuti aitab akadeemiline vahetus partneritega ka teaduskoostööd arendada. ☺

Pingelises vastuvõtus jäid sõelale parimad tudengid

SEL AASTAL TOIMUS LÄVENDIPÕHISE SISSEASTUMISE ASEMELE TARTU ÜLIKOOLI ÕPPIMA KANDIDEERIMINE PAREMUSJÄRJESTUSE ALUSEL. AJAKIRJA ILMUMISE AJAKS SELGUNUD ANDMETE PÕHJAL ON VÕIMALIK ÕELDA, ET UUS SISSEASTUMISE SÜSTEEM ON TÄITNUD OMA EESMÄRGI, SEST KANDIDAATIDE TASE ON VÕRRELDES EELMISE AASTAGA TÕUSNUD.

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Vastuvõtu peaspetsialisti Kaja Karo sõnul erines tänavune paremusjärjestuse alusel vastuvõtt lävendipõhisest vastuvõtust eelkõige sisseastumisprotsessi pingelisuse poolest üliõpilaskandidaatide jaoks. Varem oli kandidaatidel enne avalduse esitamist selge, kuhu nad sisse saavad, liigset närveerimist ei olnud ja avalduse esitasidki valdavalt ainult need, kes olid kindlad oma sissesaamises. Nüüd see enam nii ei ole ja seepärast oli ka eelmise aastaga võrreldes avaldusi pea poole rohkem, näiteks bakalaureuseõppesse astumiseks esitati 11 276 avaldust eelmise aasta 6775-ga võrreldes.

Samuti selgusid lävendipõhise vastuvõtuga sisseastujate andmed kiiremini. Isegi pärast seda, kui tudengid olid kinnitanud oma õppima tulemist, toimus igal nädalal pingeridades muudatusi. Mitmele kohale sissesaanud tegid oma valiku ning nende vabaks antud õppekoht pakuti pingreas järgmisele kandidaadile. Seejärel anti omakorda neile aeg otsustamiseks. Kuigi lõplikud sisseastujate arvud selguvad siis, kui kõik üliõpilased on immatrikuleeritud, on Kaja Karo sõnul mõningad tendentsid juba näha ning osaliselt saab

sisseastumise tulemusi eelmise aastaga võrrelda.

ROHKEM EDUKAID ABITURIENTE

Võrreldes eelmise aastaga on Tartu ülikooli sissesaanute seas rohkem riiklikel või rahvusvahelistel olümpiaadidel edukalt esinenud noori. Tänavu astus olümpiaadil tunnustatuid ülikooli 129, mida on 41% rohkem kui eelmisel aastal, kuid Karo sõnul ei ole see tingitud uuest sisseastumise süsteemist. «Järelkult üha enam olümpiaadidel edukalt esinenuid hindab Tartu ülikooli kõrgelt ja soovib oma haridusteed jätkata just siin. Kahtlemata on olümpiaadide parimad hinnatud üliõpilased ka meil,» selgitas Karo.

Sel aastal on ülikooli vastu võetud 433 gümnaasiumi kuld- või hõbemedaliga lõpetanut, mis on 17 võrra enam kui eelmisel aastal. Populaarseimateks õppekavadeks olid nende seas arstiteadus, õigusteadus ja bioloogia. Proportsionaalselt on medaliga vastuvõetuid eelmise aastaga võrreldes enam-vähem sama palju, sest Eestis lõpetab medaliga igal aastal umbes 900 abiturienti ning umbes pooled tulevad Tartusse õppima. Riiklik eksami- ja kvalifikatsioonikeskus pole veel kinnitanud täpseid andmeid medaliga gümnaasiumilõpetajate kohta, kuid Karo

sõnul võib eeldada, et neid on sama palju või isegi natuke vähem kui eelmisel aastal, sest gümnaasiumilõpetajate arv väheneb iga aastaga. Medaliga lõpetanute ja olümpiaadidel edukalt osalenute suurem arv sisseastunute seas ei näita siiski värskete tudengite üldist taset. Need, kellele tehakse sisseastumisel soodustusi, moodustavad sisseastujate koguarvust väikese osa.

Akadeemilise testi tulemuste põhjal tuldi nii tasuta kui ka tasulistele kohtadele õppima proportsionaalselt sama palju kui eelmisel aastal. Eelmisel aastal oli neid kokku 39, neist 27 riigieelarvelistele kohtadele ning sel aastal on immatrikuleeritute hetkeseisuga 32 tudengit, neist 23 riigieelarvelistele kohtadele. Kuna vastuvõtuprotsess oli kandidaadi jaoks sel aastal pingelisem ning oma koha saamise nimel pingutati rohkem, siis kasutatakse ära võimalus õppima tulla.

VAREM OLID
KANDIDAATIDEL ENNE
AVALDUSE ESITAMIST
SELGE, KUHU NAD
SISSE SAAVAD, LIIGSET
NÄRVEERIMIST EI OLNUD
JA AVALDUSE ESITASIDKI
VALDAVALT AINULT NEED,
KES OLID KINDLAD OMA
SISSESAAMISES.

Immatrikuleeritud üliõpilased Tartu ülikoolis bakalaureuseastmes (Selle aasta vastuvõtu andmed seisuga 24.08.2011)

	Riiklik koolitustellimus	Riigieelarvelised õppekohad	Riigieelarvevälised õppekohad	KOKKU	Vahe eelmise aastaga
2010	1398	2046	650	2696	+78
2011	1462	1559	519	2078	-618

Kaja Karo: «Vastuvõetud üliõpilaskandidaatide vähenemine on tingitud paremusjärjestuse alusel vastuvõtule üleminekust ja koolitusvõimsuse üldisest vähenemisest.»

Allikas: TÜ vastuvõtutalitus.

Karo toonitas, et sisseastumise süsteemide erinevuste tõttu on raske vastuvõetute taset eelmise aasta tasemega võrrelda.

ÜLDINE TASE PARANEB

Kui eelmisel aastal pääses riigieelarvelisele kohale veel punkti-summaga 55, siis tänava pääses kandideerima alles 60 punktiga. Viimase vastuvõetu punktisumma kõrghariduse esimeses astmes on eelmise aastaga võrreldes 1,6 punkti kõrgem. «Esmapiilgul võib jääda mulje, et tase on võrreldes eelmise aastaga sama, kuid arvestades, et gümnaasiumi riigieksamite keskmine oli sel aastal oli ligi viis punkti madalam

kui eelmisel aastal, siis räägib see siiski arvestatavast Tartu ülikooli sisseastujate tasemetõusust,» rääkis Karo.

Kõikidest Eesti gümnaasiumi lõpetanustest, kes sooritasid vähemalt ühe riigieksami 100-punktile, kandideeris Tartu ülikooli 55 protsenti. Neist abiturientidest, kel vähemalt üks riigieksam sooritatud 90 või enamale punktile, kandideeris Tartu ülikooli 46 protsenti.

Samuti võeti sel aastal vastu 11 üliõpilaskandidaati, kelle konkursipunktid, mis moodustasid riigieksamite tulemuste, lõputunnistuse hinnete ja sisseastumiseksamite tulemuste alusel, koos medali kolme lisapunktiga andsid lõpptulemuseks 100 punkti.

VASTUVÕTU PÕNEV TULEVIK

2014. aasta kevadel peab ülikool vastuvõtu korraldama teistsugusel alustel, sest gümnaasiumi lõpetavad noored ei saa enam paljudes ainetes riigieksameid sooritada. Ülikoolis tuleb vastuvõttu puudutavad arutelud ära pidada lähiajal, sest sel sügisel alustasid õpinguid õpilased, kes

lõpetavad gümnaasiumi kolme aasta pärast uute riigieksamite alusel. «Õpilased soovivad juba varsti teada, mis hakkab juhtuma gümnaasiumi lõpetamise järel,» selgitas Karo.

Ülikoolide jaoks toob see kaasa sisseastumiseksamite osatähtsuse suurenemise. «Kui loodusteaduslikes ainetes riigieksamid ikka ära kaovad, siis ei ole muud teha, kui korraldada sisseastumiseksamid ülikoolis.» Üks võimalus, mille on ideena välja pakkunud ka riiklik eksami- ja kvalifikatsioonikeskus, on arendada välja üldkasutatav kompleksksam, mille tulemusega saab kandideerida mitmesse kooli. Üldkasutatava kompleksksamisseviimine säästaks nii ülikoolide kui ka kandidaatide aega ja ressursse. Kas see idee ka teoks saab, sõltub Karo sõnul ülikoolide ühishuvist ja eksami väljatöötamise võimalikkusest.

Samuti töötab juba järgmise aasta vastuvõttu muudatusi tuua kõrgharidusreform. «Vastuvõttus on järgnevatel aastatel eesootamas põnevad ajad,» tõdes Kaja Karo. ☺

Ruth Kalda annab end rohkem ülikoolile tagasi

Foto: Raivo Tasso / MaaLeht

**ÜLIKOO LIS TULEB
VASTUVÕTTU
PUUDUTAVAD ARUTELUD
ÄRA PIDADA LÄHIAJAL,
SEST SEL SÜGISEL
ALUSTASID ÕPINGUID
ÕPILASED, KES LÕPETAVAD
GÜMNAASIUMI KOLME
AASTA PÄRAST UUTE
RIIGIEKSAMITE ALUSEL.**

KOLM AASTAT EESTI PEREARSTIDE SELTSI JUHTINUD TARTU ÜLIKOOI PROFESSOR RUTH KALDA ON OTSUSTANUD TEISEKS AMETIAJAKS MITTE KANDIDEERIDA NING PÜHENDUDA ROHKEM ÕPPE- JA TEADUSTÖÖLE.

Sigrid Söerunurk

sigrid.soerunurk@ut.ee

«Seltsi juhtimine on suur töö ning ma ei oska ega taha seda teha poolikult,» selgitab Kalda. Suvel ka laiatarbemeedias suuremat tähelepanu pälvinud perearstide võitlus bürokraatiaga on andnud vahevõidu: perearstid pääsesid puuete vormistamisest. Samas iseloomustab Kalda katseid vähendada paberimajandust kui võitlust mitmepealise lohega: kui õnnestub mõni pea maha raiuda, kasvavad uued asemele. Bürokratia vähendamise arvelt saaksid arstid rohkem patsientidega tegeleda.

Septembri lõpus toimuvatel uue juhatuse valimistel annab Kalda võimaluse teistele lohega võitlusse asuda. «Mul on tunne, et pean end rohkem ülikoolile andma. Peremeditsiini eriala on noor ning siin on akadeemilises perspektiivis arenguid ja igasuguseid koostööpakkumisi.»

Kui Kalda 1983. aastal ülikooli astus, ei teatud (vähemalt ei räägitud) Eestis peremeditsiinist mi-

dagi. Miks tahtis noor Vastseliina keskkooli lõpetanud neiu üldse arstiks saada, ei oska Kalda isegi tagantjärele selgitada. Suguvõsas arste ei ole ning ka väikese maa-kooli terves lennus polnud teisi, kes oleks võtnud kindla sihi Tartu ülikoolis edasi õppida. Kalda veetis veel keskkooli lõpu- ja ülikooli sisseastumiseksamite vahelise suve keemiat õppides, kuna tundis, et keskkoolist oli selles aines jäänud lünk. Arstiteaduskonda sai ta sisse suuremate raskusteta.

Õpinguteajast meenub Kaldale tihe õppetöö ning tormamine ühest loengust teise: Tähe tänava füüsikahoonest kesklinna keemiahoonesse, vanasse ja uude anatoomikumi, Vanemuise tänava õppehoonesse ja botaanikaaeda. Nii hommikul kella kaheksast õhtul kuueni. Ja hilineda ei tohtinud, puudumisest rääkimata.

Ilmselt on enamikel tolleaegsetel arstitudengitel eredamalt meeles professor Ado Truupõllu patoloogilise anatoomia kursus. Professor Truupõld oli sõjaväelise hoiakuga, karm, halastamata hilinejatele ega puudujatele. «Sa võisid temaga ühel ajal koridori jõuda, aga kui ta sinu ees auditoriumi astus, olid sa juba hiljaks jäänud. Uks tõmmati nina ees kinni ja sisse ei saanud.» Hilinejaid ja puudujaid karistas professor eksami ajal «kohutavalt raskete» lisäülesannetega.

Kalda ei jäänud professor Truupõllu loengusse iialgi hiljaks.

Ükskord jooksis end küll hinge-tuks, kui selgus, et suurvesi oli Emajõelt pontoonsilla minema viinud ning pidi minema ringiga üle Võidu silla. «Kõlab karmilt, aga seda võeti tõsiselt, kui öeldi, et ainuke vabandus puudumisele on see, kui olete lahangu-lual. Praegu ei julgeks keegi nii öelda, aga tol ajal oli see tavaline.»

Kohalolekut kontrolliti igas aines, palju seda lõpuks ka arvestati, olenes õppejõust. Karmimad alandasid puudumiste tõttu eksamihinnat.

Kalda sõnul hämmastasid teda ülikoolis esiotsa nn punased ained. «Jah, ka arstiteadusesse õnnestus nõukogudeaegset ideoloogiat sisse panna, nagu näiteks marksismi teooria inimese arengust.»

Kuna teatud eksamitel kehtis enamasti vaid üks tõde – see, mis loengus kuuldud – olid kiirete kirjutajate konspektid väga hinnas. «Parimaid konspekte müüdi päris kena raha eest.»

Hea sõnaga meenutab Kalda biokeemia kursust andnud professor Lembit Tähepõldu. Kuigi Kalda täitis keskkoolist jäänud keemiateadmiste lünka iseseisvalt, tundis ta, et peab veelgi pingutama. Ehk ka seetõttu jäi professor Tähepõld meelde, sest ta oskas keerukad keemiavalemid ja -joonised arusaadavalt lahti seletada. «Teiste õppejõudude valguses oli tema ka hästi inimlik ja heasüdamlik.»

Kalda tõstab esile veel teistki

õppejõudu, kes oskas tudengitele oma teadmisi kaasahaaravalt edasi anda ning jutustada sekka ka reaalseid haiguslugusid – see oli sisehaiguste professor Vello Salupere. «Millegi pärast teda ka peljati. Ta ei sallinud lollust. Kui sa andestamatu lollusega hakkama said, võis ta su peale nii käratada, et sul pärast enam ühtegi sõna suust ei tulnud.»

Kaldale meeldisid sisehaiguste loengud ja praktikad ka sisuliselt. Kui ülikooli lõppedes noored õpitulemuste alusel pingeritta seati, said tublimad valida eelisjärjekorras meelepärasma koha, kuhu minna internatuuri. Kalda valis Tallinna Tõnismäe haigla sisehaiguste osakonda. Tegu oli sisuliselt tööle suunamisega, sest valitud haiglas oli pärast tüheaastast internatuuri garanteeritud töökoht.

Ent internatuur jäi pooleli, sest enne sündis perre tütar. Kahe aasta pärast teine. «Nelja kodus oldud aasta jooksul selgus, et mulle ikka üldse ei meeldi Tallinnas elada.» Kuna ka arstist abikaasa jätkas Tartu ülikooli doktorantuuris, otsustas Kaldagi Taaralinnaga tagasi tulla. Otsust pakutud töökohta mitte vastu võtta tuli Kaldal selgitada ministri-ruumis. «Toompeal ähvardati, et kas te ikka teate, mida see tähendab, et te jäätegi töökohata!»

Nagu ametnikud ähvardasid, oli tõesti ilma suunamiseta raske töökohta leida, kuid Kalda otsustas hoopis oma meditsiiniteadmisi värskendada ja internatuuri uuesti läbi teha. Mõeldud-tehtud, ainult, et internatuur oli vahepeal muutunud kaheaastaseks.

«Selle aja jooksul haiglates

viibides sai mulle üha rohkem selgeks, et haiglas töötamine mulle ei sobi, tahtsin midagi rohkemat.» Aasta oli 1993 ning arstiteaduskonda oli loodud peremeditsiini õppetool. Esimesi perearste hakati ümber õpetama juba kaks aastat varem.

Peremeditsiin tundus huvitav, Kalda rääkis ümberõppijatega, luges kirjandust juurde ning nii küpses soov saada just perearstiks. Kui arstiteaduskonnas lisandus õppele residentuur, anti 1995. aastal üks koht ka peremeditsiini õppetoolile. Paraku oli see juba ära lubatud ning noor naine astus hoopis doktorantuuri. Doktoritöö kaitses ta 2001. aastal suhteliselt uuenduslikul teemal, väitekirja uuris perearstiabi kvaliteeti.

Tagantjärele on Kalda õnnelik, et sisenes peremeditsiini valdkonda just teaduse kaudu. «Täna ma leian, et see oli absoluutselt õige samm.» Teadustöö, üliõpilaste õpetamine ja lõputööde juhendamine ning praktiline töö perearstina täiendavad Kalda kinnitusel üksikeid oluliselt. Teadus on andnud võimaluse käia välismaal ning tutvuda teiste riikide perearstiabisüsteemidega ja uuema erialase teaduskirjandusega.

Perearstina töötab Kalda 2000. aastast. Haigekassa ja linna tervishoiuosakonnaga peetud pikkade läbirääkimiste tulemusel lubati temal ja ta kolleegidel peremeditsiini õppetoolist asuda perearstidena tööle osalise koormusega. Üldise põhimõtte järgi töötab perearst täiskoormusega ning et tal on kindel patsientide nimistu. Kaldal ja tema kolleegidel on aga viie peale veidi üle 3000 patsien-

RUTH KALDA

- TÜ peremeditsiini õppetooli professor ja õppetooli juhataja ning perearst ülikooli perearstikeskuses. Kalda on lõpetanud TÜ arstiteaduskonna 1989. aastal ja peremeditsiini ümberõppe kursused 2000. aastal, samast aastast töötab perearstina. 2001. aastal kaitses Tartu ülikoolis doktoritöö.
- Teadustöö on seotud nii perearstiabi kvaliteedi uurimisega, krooniliste haigete (hüpertensioon, diabeet, depressioon) elustiili ja riskifaktorite uurimisega kui ka nõustamisega.
- Ta kuulub Euroopa Peremeditsiini Akadeemia (EURACT) nõukogusse ning on seotud ka oluliste peremeditsiini õpetamisega seotud programmide ning juhendamaterjalide väljatöötamisega Euroopas.

di, kes peavad leppima, et neid ei võta alati vastu sama arst.

Nüüd, mil perearstide seltsi juhtimisest jääb aega üle, mõlgutab Kalda, kuidas peremeditsiiniõppesse rohkem erialaseid aineid juurde tuua. See on üsna keeruline, sest kui midagi muud praegusel ja nõukogudeaegsel arstiõppel sarnast pole, siis on selleks meditsiinitudengite endiselt väga tihe koolipäev. ☺

«KÕLAB KARMILT, AGA SEDA VÕETI TÕSISELT, KUI ÕELDI, ET AINUKE VABANDUS PUUDUMISELE ON SEE, KUI OLETE LAHANGULAUAL.»

DOKTORIKOOL KUI PÄÄSTERÕNGAS ÕPPE EFEKTIIVSUSELE?

Foto: Andres Tennus

Raul Eamets

majandusteaduse ja innovatsiooni doktorikooli juhataja, professor

Doktoriõppe efektiivsus on ülikoolis igavene teema, mille ümber aegajalt ikka ja jälle tolmu üles keerutatakse. Ülikoolis on mindud üha konkreetsemaks, näiteks nõutakse doktorikraadi kaitsjate arvu prognoosi nimeliselt aasta ja paar ette. Kui ei täida plaani, tuleb kirjutada seletuskirju ja anda aru, miks ei kulgenud kõik nii nagu planeeriti. Iseenesest ju õige, sest doktorantide koolitamiseks kulutatakse palju aega ja vahendeid, mistõttu soovitakse saada ka vastavaid tulemusi.

Majandusteaduskonnas täitus hiljaegu 20 aastat esimese doktorikraadi kaitsmisest ning selle aja jooksul on jõudnud kaitsmiseni 39 doktoranti, kellele on sel aastal veel jõudsalt lisa tulemas. Kui

vaadata tagasi 5–6 aasta tagusesse aega, oli teaduskonnas keskmiselt 1–2 kaitsmist aastas, parematel aastatel kolm, kuid alates 2008. aastast on kaitsmiste arv jõudsalt kasvanud. 2008. aastast on doktorikraadi majandusteaduskonnas kaitsnud 5–7 inimest aastas ja kui siia lisada veel keskmiselt üks kaitsmine aastas nende poolt, kes on alustanud oma doktoritööpinguid meil ja lõpetanud välismaal, tuleb kokku päris korralik kaitsmiste protsent. Käesolevaks aastaks on kaitsmisi prognoositud juba kaheksa. Vastu oleme viimastel aastatel võtnud 6–9 doktoranti riigieelarvelistele kohtadele, koos riigieelarveväliste doktorantidega võtame aastas vastu ligikaudu 13 inimest.

Mis on sellise efektiivsuse suurenemise taga? Pole mingit võluvitsa, vaid pigem eri meetmete koosmõju. Võib-olla on majandusteaduskonna kogemustes midagi õpetlikku ka teistele teaduskonnadele.

Kõige olulisem tegur suurema efektiivsuse saavutamisel on kahtlemata majandusteaduste doktorikooli loomine 2005. aastal, millele on järgnenud majandusteaduse ja innovatsiooni doktorikooli loomine aastal 2009. Mis on see lisaväärtus, mida doktorikool on andnud meie doktoritööpele? Toon välja neli kõige olulisemat momenti, mis on minu arvates majandusteaduskonnas doktoritööpele tulemuslikkusele kaasa aidanud.

Esiteks korrastas doktorikool kogu doktoritööpe programmi. Läbi sai aeg, kus doktorant süsside sahisest ja mõtliku pilguga teaduskonna majas ringi jalutas ja tarku mõtteid omaette heietas, mõnikord neid ka juhendajaga jagas. Või mis veel halvem, väljaspool teaduskonda 1,5 koormusega tööd teha

rabas ja teaduskonnas ainult kõikvõimalikke pikendusi palumas käis. Juhendaja nägi sellist doktoranti paremal juhul mõnel harval doktoriseminaril või halvemal juhul vahetult enne eelkaitsmist, ja sedagi siis, kui eelkaitsmisi korraldati.

Õppe sisu moodustasid peamiselt doktoriseminarid ja ainepunktide saamiseks sai deklareerida nii esinemisi konverentsidel, seminaritettekandeid kui ka silmast silma kohtumisi juhendajaga. Mõnel õnnelikumal õnnestus võtta mõni kursus välismaal. Kindlasti ei toimunud süsteemset õppimist. Osaliselt tekitas kindlasti doktorikooli projektiga kaasnenud bürokraatia (loe: Euroopa rahade kasutamine kontroll ja aruandlus) vajaduse süsteemsete ja regulaarselt toimuvate ainete järele. Teisalt jõudis kohale üldine arusaamine, et doktorantuur on samasugune ÕPPIMINE nagu õppimine bakalaureuse- või magistritasemel. Täna peame doktorantuuri astujatelt küsima, kas nad on valmis keskmiselt kaks päeva nädalas Tartus olema ja sõna otseses mõttes koolipinki nühkima, seda vähemasti esimesel paaril aastal, sest vastasel juhul ei ole võimalik õppekava täita. Elu on näidanud, et see tingimus on nii mõnelegi sisseastujale takistuseks saanud.

Teiseks võimaldab doktorikool peale muude mobiilsust toetavate programmide doktorantidel käia väga olulistel erialastel konverentsidel, osaleda kursustel, mida organiseerivad välisülikoolid ja külastada hästi komplekteeritud erialaseid raamatukogusid. Igal aastal on toetatud 10–20 doktorandi välislähetusi. On selge, et Eesti on väike ja selleks, et teha heal tasemel teadustööd, on vaja käia Eestist väljas, sõlmida uusi tutvusi ning luua endale akadeemiline sotsiaalne võrgustik, kellega tulevikus koostööd teha. Internet on küll hea, kuid esmatuvuste loomiseks on silmast silma kontakt reeglina hädavajalik. Lisaks doktorikoolile on siia oma panuse andnud ka DORA ja teised mobiilsust pakkuvad programmid (nt Kristjan Jaagu stipendiumid).

Kolmandaks on doktorikool võimaldanud siinsetel doktoritööde juhendajatel ja doktorantidel kaasata doktoritööle kaasjuhendajaid välisülikoolidest. Eesti väiksus ja heade inimeste vähesus annab eriti tunda just vajaliku spetsiifilise teadmistepagasiga juhendajate puuduses. Sageli kipub olema ka nii, et kus on, sinna tuleb juurde ehk siis juhenda-

miskoormus on jagunenud kraadiga õppejõudude vahel ebaühtlaselt. Mõnel on palju juhendatavaid ja mõnel ei ole ühtegi. Siiani on majandusteaduskonnas rakendatud leebet süsteemi, et tudeng saab ise endale juhendaja valida. Ühelt poolt on selline demokraatlik lähenemine hea, teisalt toob see kaasa ülalnimetatud ebavõrdsuse juhendajate vahel. Pole halba ilma heata ja vastupidi. Välismaiste kaasjuhendajate kaasamine aitab tekkinud olukorda leevendada, kuna ühelt poolt annab see tudengile kindlust oma valdkonnas edasi liikuda, haakuda kiiremini rahvusvaheliste võrgustikega, olla kursis uuemate arengutega väga kitsas valdkonnas, teisalt vähendab siinsete juhendajate koormust.

Neljas ja mitte vähemtähtis, kuigi mitte otseselt doktorikooli meetmega seotult, on doktorantide atesteerimissüsteemi käivitamine. Võib vist väita, et ülikoolis juurutatud doktorantide atesteerimise kord on paljuski eeskuju võtnud vastavast korrast majandusteaduskonnas. Meil see kord töötab. Kui doktorant peab ligi 45 minuti jooksul kõrge komisjoni ees aru andma, mida ta on aasta jooksul teinud ja kuhu oma asjadega jõudnud, motiveerib see doktorante pingutama ja oma tulemusi positiivselt valguses esitlema. Süмптоomaatiline on seegi, et augusti alguses suureneb tavaliselt oluliselt akadeemilisele puhkusele siirdujate arv. Teisti öeldes tullakse komisjoni ette ainult siis, kui on midagi ette näidata. See on kindlasti positiivne.

Kõigi eespool kirjeldatud tegevuste tulemusena on viimastel aastatel oluliselt suurenenud doktorantide isiklik motivatsioon. Kolm aastat pärast esimese majandusteaduse doktorikooli käivitamist doktorantide seas korraldatud küsitlusest võib selle kohta tuua paar ilmestavat näidet: «Kui kuuled ja näed teisi esinemas ja oma tööst rääkimas, siis ei tahaks kuidagi maha jääda.» või «Kui igal aastal küsitakse: «Mida kirjutasid?», siis paratamatult kribad rohkem.» Seega sunnib süsteem doktorante järje peal olema ja oma doktoritöödega pidevalt tegelema. Pidevalt pakutavad kursused ja seminarid tekitavad tunde, et süsteem toimib – doktorandil on võimalusi esineda, osaleda kursustel, suvekoolis jne.

Vaadates tagasi pealkirjas esitatud küsimusele, võib sealt vist küsimärgi rahuliku südamega ära jätta. ☺

Sügisel ootasid tudengeid kartulipõllud

Nii sõitsid tudengid kolhoosi 1960. aastal.

Foto: Johannes Mikk/TÜ ajaloo muuseum

PAHKUNUD SÕRMED, MUSTAD KÜÜNEALUSED, VALUTAV SELG JA MIS KÕIK VEEL SÜGISETI TUDENGILE KOLHOOSIS OSAKS SAI. ENT KUIGI OLDI VÄSINUD, TUNTI LINNA TAGASI JÕUDES END VÄRSKENA JA ÜKSTEIST PAREMINI.

Varje Sootak
varje.sootak@ut.ee

Kui 1978. aastal madistasid Jõgevamaal Vaimastveres maaga eesti filoloog ja žurnalistika üliõpilased, kirjutas ajakirjandustudeng Kärt Tõnisson (Hellerma) ülikoolile-

hes, et elul polnud viga midagi, toideti eeskujulikult, magamiskoht oli sööklaga ühes majas, soe ahi pealekauba. Väljas värsked õhk, mis veregi värskeks tegi. «Tööd tehakse kõigi mõtete ja meeltega. Millega muidu seletada, et pärast mõnepäevast põllul rassimist üks esmakursuslane teisele nõud-

valt hõikas: «Ämber, too pang sias!»».

Üliõpilastest sai sügiseti vajalik tööjõud. Ei olnud kolhoosides ja sovhoosides nii palju inimesi, et kõik kasvatatu koristatud saaks. Peale üliõpilaste pidid paljud asutusedki oma rahvast maale saatma, sageli ka ülikool oma

õppejõude ja teenistujaid.

Tudengeid ootasid septembri algul peahoone ees kolhoosides-see-sovhoosidesse viivad bussid. Enamasti saadeti rebaseid, kuid olenevalt ilmast teisigi kursusi. Näiteks 1960. aastate algul pidid samad tudengid mitu aastat järjest põllumajandust avitama.

1960. aastate teisel poolel «õnnestus» ka artikli autoril kolmel sügisel kolhoosis käia, sest ülikoolis muudeti millegipärast kolhoosi saadetavat kursust – kord esimene, kord teine, siis kolmas.

VAJALIK TÖÖJÕUD

Näiteks 1978. aasta sügisel, kui Pärnumaal oli osa põlde vee all ning oktoobri algul kõrgematel küngastel lumi, oli koristustöödel umbes 10 000 üliõpilast kõigist Eesti kõrgkoolidest. Järgnevatelgi aastatel oli abis ligi sama palju üliõpilasi. Tolleaegne põllumajanduse ministeerium hindas kõige tugevamaks tööjõuks tudengeid, kes töötasid korralikult.

Töötetegemine oleneb aga sageli kohapealsest organiseerimisest, ka sellest, kas majand oli mahajäänud või jõukas. Kolhooside esimesel kümnendil (kolhoose hakati looma 1949. aastal), mil tudengeid peahoone eest veoautokastides maale sõidutati, tuli peale kartulivõtmise ka lina kitkuda, hobustega heina vedada, rehepeksumasina undamise saatel vilja peksta jmt. Üks bioloogiatudeng on raamatus «Kuue samba kutse» meenutanud, kui mustaks viljapeksul saadi: «Mul ei olnud isegi valgeid hambaid, õhtul pesin ennast jões üleni, samuti tõrva

täis taskurätikut.»

Põhiliselt võeti siiski kartulit. Poliitik Lauri Vahtrel on silme ees pilt kursusekaaslasest Mart Laarist, kes oli sattunud nii märja ja kartulivaese põllujupi peale, et kükitanud kahe traktorivooru vahel koomilises poosis vakannurgal ja lugenud süvenenult raamatukapsast, sellal kui teised mullas siblisid.

Kunagine Läti suursaadik Soomes, tõlkija ja kirjanik Anna Žigure on ülikooliaegsetes meenutustes kirjutanud, kuidas vihma ja tuulega trambiti porisel põllul, korjati kartuleid pangedesse ja puistati suurtesse kastidesse. «Keegi tegi selgeks, et suitsetades hakkab soojem.» Nii ununesid rektor Feodor Klementi avaakutuse sõnad suitsetamise kahjulikkusest. Mulle endale meenub, kuidas Piibel kehvapoolses kolhoosis isegi protestisime, kui meid lumelõrtsis põllule taheti saata. Majand oli nii vilets, et pärast söögiraha mahaarvestamist ei saanud mõni ühtegi rubla. Minul vedas, sest mõni päev tuli koos maamõõtjaga sammuda ja latti hoida. See töö oli millegipärast teistest tunduvalt kallimaks hinnatud nagu ka linavedu järgmisel sügisel rikkas Karksi kolhoosis.

Kolhoosis saadud palk kulus tudengile väga ära. Karksi kolhoosi tingimused osutusid päris heaks, nii et kui meid kolmandal kursusel ühte teise majandisse taheti viia, saime dekanaadiga kokkuleppele Karksi kasuks. Vaevalt tudengitele alati tööd leidis, aga ära mahutada nad tuli. Karksis jäi siiski meelde hea töökorraldus ja huvitav

töögi, nagu näiteks hiiglasuures õunaaias õunte korjamine, kus õppisin tundma palju õunasorte ja hammustasin esimest korda aniisimaitsega õuna. Päris raske oli aga öövahetus mahlatsehhis, mis siis, et päeval sai magada.

KUIDAS ELATI

Tudengite elupaigaks olid sageli vanad talumajad, rahvamajad, mõisahooned või muud mitukümmend inimest mahutavad hooned. Olmetingimused olid eriti viletsad 1950. aastatel, kuid siis olid ka tudengid vähenõudlikud, sest mugavustega kodusid oli vähestel. Veel 1960. aastate lõpul magati põrandal õlgedel.

Anna Žigure mäletamist mööda magati talumaja kõige suuremas toas põrandal reas, mida oli raske soojaks kütta. «Poistel ja meie kursuse juhendajal dotsent Ott Ojamaal oli oma tuba».

Üks EPA (praegune maaülikool) tudeng meenutab «Kuue samba kutses» 1979. aasta sügist Hiiumaal, kus väikeses magamisruumis seisis voodi voodi kõrval. «Pesemas käidi kõrvalasuva sigala puhkeruumis, kuhu tuli voolik külma veega, samas asusid söödakarud, kaal, tööriistad.» Peldik osutus kastutuskõlbmatuks, kuna tegu oli vaevu püsti seisva puuduva prill-laua aluse esiosaga. Kolhoosist lahkudes pistsid poisid selle suures vihas koguni põlema.

Toitu tuli sageli ise valmistada. Graafiku järgi vaaritas köögi-toimikond kolm korda päevas etteantud toormaterjalist kogu kursusele süüa, mis polnud sugugi kerge. Näiteks 1957. aastal Aakre

kolhoosis jäid saksa filoloogid söögiga väga rahule, sest toodi sealihä, kanu jmt. Köögis seina ääres seisis leivajahu- ja saiajahukotid, nii et ainult küpseta ja söö. Käidi ka õunaraksus, millest keedeti õunasuppi. Piibel oli võimalus puhkepäeval pannkooke küpsetada.

Õhtuks oldi küll rampväsinud, kuid vahel käidi külapidudel või võeti ise midagi ette. See olenes vahel ka kursusejuhendajast või kursusega kaasa saadetud inimesest. Näiteks artikli autoril on kaunis meenutus mitmekümnekilomeetrise jalgsi retkest väliskirjanduse õppejõu Ott Ojamaa eestvedamisel, kui käisime Piibelt Koerusse, vahepeale jäi Norra mõis ja teisi huvitavaid paiku. Piibe mõisas oli sündinud näiteks kuulus Baer. Karksis jalutasime August Kitzbergi mail.

Lauri Vahtre on kirjutanud, kuidas näiteks Kolga-Jaani lirtsuvail kartulimail otsiti üles kohalik kirikuõpetaja, kes meenutas seal kaua aega töötanud pastor Villem Reimani. «Kirik oli tollal midagi poolenisti riigivastast, üliõpilaste jaoks isegi mitte poolenisti, vaid rohkem. Aga meie olime ikkagi ajalootudengid, see andis õigustuse ja ettekäände.»

Vaatamata poristele ilmadele, raskele tööle ja valutavatele kätele-jalgadele peavad tagantjärele paljud kolhoosis käinud neid aegu isegi huvitavaks. «Olgugi see praegusele põlvkonnale vastuvõetamatu, ütlen siiski, et need olid väga toredad ja lõbusad ajad: rikkalik toit, tervislik maaõhk, piisavalt vaba aega meelelahutusteks, suhtlemiseks,» meenutab EPA veterinaariatudeng «Kuue

Geografiatudengid 1950. aastate esimesel poolel kartulipõllul

Foto: TÜ ajaloo muuseum

samba kutses». Ei loetud lehti, kuulatud raadiot, vaadatud telekat. Elati looduslastena looduse keskel ja käidi ka külapidudel. «Mida priskem plika, seda rohkem austajaid.» Ka Lauri Vahtre kirjutab meenutuste raamatus, et see nn kartulimalev polnudki paha. «Õppisime üksteist kiiremini tundma, pidasime maha mõne päris hea peo, sealhulgas kursuse pulma.»

Ja Riiaast Tartusse eesti filoloogiat õppima tulnud Läti Anna, nagu Anna Žiguret kutsuti, hakkas kolhoosikuul vähehaaval eesti keelt rääkima.

Muidugi tuli hiljem pingutada nii õppejõududel kui ka üliõpilastel, et kaotatud aeg tasa teha.

TÖÖKOHUSTUSEST

Ühismajandid polnud ainukesed kohad, kuhu tudengeid sügisel saadeti. Ka linna ja ülikooli tööjõuauke täideti üliõpilastega. Ülikoolis suunati põhiliselt remonditöödele, ka botaanikaaeda, arheoloogilistele kaevamistele jm.

1985. aastal saatis Tartu ülikool 32 majandisse üle 600 tudengi, 100 jäeti linnatöödele. Kas tudengeid igal pool vajati, selgus alles kohapeal. Peale sunniviisilise töösügisega on üliõpilastel olnud teisigi töökohustuslikke vorme. Kui populaarne EÜE (Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev) oli vabatahtlik, siis esimese kursuse lõpetanud kimbutas 1970.–1980. aastail suvemalev linnas. Näiteks 1979. aastal töötati raamatukogu ehitusel, botaanikaaias, Elva šeflumajandis, Käärikul, õlletehases, mööblikombinadis jm. Kuna välismaaga sidemed üldiselt puudusid, siis töid suvemallevasse elevust esimest korda Tartusse saabunud Ungari ja Poola tudengite rühmad.

Kui ajaloos veel kaugemale minna, siis näiteks Saksa okupatsioonialajal oli kõigile kohustuslik kehaline töö vähemalt ühe kuu ulatuses, kaks nädalat sellest aga ülikoolile küttematerjali ülestõõlemiseks Ilmatsalu turbarabas või Kastre-Peravalla õppemetskon-

nas. 1943 ülikooli stomatoloogiat õppima asunud tudeng meenutab «Kuue samba kutses», et Ulilas turbarabas magati barakkide põrandal põhuga täidetud kottidel ja peeti klapperjahti lutikatele. Vaatamata raskesti täidetavale normile – tuhat turbapätsi päevas, jaksati õhtul Saksa ja Eesti sõduritega tantsidagi.

Sõja järel kohustati kõiki töötajaid ja muidugi ka üliõpilasi taastamistöödest osa võtma, mis oli rohkem varemte lammutamine ja prahi vedamine. Kuid käidi ka ülikooli staadioni, Kääriku spordibaasi ja muid objekte ehitamas.

Hoopis imeteoga sai 1958. aastal hakkama NSV Ülemnõukogu, kes võttis vastu seaduse «Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasisest arendamisest NSV Liidus». Nõuti õppetöö tihedamat sidumist eluga ning

otse koolipingist ülikooli astunud noored suunati töökasvatuse eesmärgil paralleelselt tootvale tööle. Näiteks alates 1959/60. õppeaastast pidid ajaloo-keeleteaduskonna ja õigus-majandusteaduskonna esimese kursuse üliõpilased Tartu linna ehitustele ja ettevõtetesse päeval tööle minema. Koormus kujunes ülemäära suureks: hommikupoole 8 tundi füüsilisel töö ja neljal õhtul nädalas 4 tundi õpinguid ülikoolis.

Filmimees Peep Puks on ajakirjanike elulooraamatus kirjutanud, et päeval olid nad betoneerijad, maalrid ja kes teab veel, kes. Temale sattus vahva meister, kes ütles, et teie asi on õppida, küll ma nikerdan siin ise. «Laskis meil minimaalselt teha. / ... / Saime maalri kutse, aeg aga jooksis suuresti tühja.»

Tootva töö ja õpingute ühendamise eksperimendile tehti

lõpp 1964/65. õppeaastal. Analüüsisides märgiti, et vaimse töö vastandamine füüsilisele tööle oli väär. Töökasvatuseks peeti ka Kasahstani uudismaadele koristustöödele saatmist ning Eestis näiteks elektrijaamade ja muude suuremate objektide ehitustele saatmist, mis ei olnud küll konkreetsele üliõpilasele kohustuseks, kuid ülikoolile oli antud arv, mis tuli täita, nagu sügisel kolhoosi saatminegi.

Kuigi kolhoosiaega meenutatakse üldiselt positiivselt, tuldi ülikooli siiski õppima, mitte kartuleid võtma, mis siis, et mõnel pool, nagu näiteks Karksi kolhoosis, saadeti tudengid ära vahva lõpupeoga, kus laud lookas majandi oma toodangust – suitsukanadest, veinist ...

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee.

Kursusejuhendaja Osvald Leppik võitleb

Nagu ma juhuslikult olen kuulnud, arvavad väga paljud, et no nüüd on Osvald Leppik kartulikampaania ajal kõige oma kursusega vagude vahele ära uppunud. Seda paraku ei juhtunud. No ei. Minu kursus tuli kohale ja arusaadavalt oli juhendaja parim aukartust oli juhendaja parim aukartust äratava vakkade arvuga. Vakkade traktorikärule tõstmisel ületasin pidevalt eliitõstjatele ettenähtud treeningukoormuse.

Õnnetuseks aga jätkus pärast

põllutööd ka õppetöö, mis põhjalikult rikkus senise häireteta tööritmi. Algul esines uue eluviisile üleminekul mõningaid kohanamisraskusi. Kuu aega sain ainult kápuli olekus kirjutada, kusjuures valge paberileht minu ees muutus aeg-ajalt mustaks nagu kartulipõld. Et käsi oli harjunud ümarvormidega, siis olin sunnitud pastaka sabapidi kartulisisse lööma ja niimoodi – kartulit kõvasti peos hoides – kirjutama. Seejuures kippusin sissejuurdu-

nud tingrefleksi tõttu peosolevat kiiresti paberikorvi viskama ja käed krahmasid automaatselt uute ümarvormide järele. Nüüd olen sellest üle saanud ja käesolev lugu on kirja pandud täiesti normaalses olukorras. See, et ma veel unes hõikan mingeid innustusi või kummisaabastes kempsumarsin – see on tühi asi.

15. detsembril 1978 TRÜ ajalehes ilmunud loo autor on prof Juhan Peegel

Hindad mugavust?

Ära käi enam jalgsi raamatuid ostmas!

Nüüdsest võid tellida väärt lugemist
Tartu Ülikooli Kirjastuse e-poe www.tyk.ee ja
sõita ülimugava elektrijalgrattaga.

Kõigi Tartu Ülikooli Kirjastuse e-poe ostjate vahel loositakse
20. detsembril 2011 välja elektrijalgratas. Võitja nimi avaldatakse kirjastuse kodulehel.

TARTU ÜLIKOOLI KIRJASTUS

www.tyk.ee

IN MEMORIAM

Ludmilla Solo

20.04.1941–04.08.2011

*Taas punab päiksekiirtes pihlapuu
ja kase kuldses kuuves mängleb tuul.
Kuid suvi soe ei ial meelest läe.
Ta südamesse alles jääb.*

See oli endise haridusteaduskonna õpetajate seminari tunnuslaul, mida esitas igal sügisel avaaktusel õppejõudude ansambel.

Tänavu pihlapuu punab juba, aga üks ansambli liige, Ludmilla Solo, keda kolleegid ja sõbrad Lulliks kutsusid, on jäädavalt lahkunud.

Ludmilla Solo sündis endises Leningradi oblastis sõjaväelase perekonnas. Isa hukkus sõjas, ema ja vanaema said pommitamisel surma. Järele jäi kolm väikest tüdrukut, keda taheti Saksamaale evakueerida.

Ešelon sõitis Valgast läbi. Siin lapsendas eesti haritlaste perekond Ludmilla ja tema õe. Nii sai Eestist Ludmilla kodumaa.

Ta õppis Valga põhikoolis ja lastemuusikakoolis, seejärel Tartu 8. keskkoolis, mille lõpetas 1959. aastal. Samal sügisel asus ta õppima Tartu pedagoogilisse kooli, mille lõpetas 1961. aastal algklasside õpetajana. Juba viimasel kooliaastal asus ta tööle endisesse Tartu 8. keskkooli muusikaõpetaja ja hiljem algklasside õpetajana.

1973. aastal lõpetas Ludmilla Solo töö kõrvalt Tallinna pedagoogilise instituudi pedagoogika

ja algõpetuse metoodika erialal. Sama aasta 1. oktoobrist alustas ta tööd Tartu pedagoogilises koolis, algul vene keele, hiljem pedagoogika õpetajana. Kui 1990. aastal pedagoogiline kool rakenduskõrgkooliks muutus, sai Ludmilla Solost Tartu õpetajate seminari pedagoogilise praktika juhataja.

Seda valdkonda tundis Ludmilla põhjalikult. Ta tegi tõhusat koostööd enamiku Tartu linna ja Eesti koolidega, teda teati-tunti kui pikaajalise praktilise töökogemusega pedagoogi (ligi 50 aastat õpetaja ja õppejõuna!), ta koostas üliõpilastele põhjaliku juhendi koolipraktika jaoks ning juhendas täienduskoolituskursustel juba töötavaid õpetajaid.

Tartu õpetajate seminari ühinemisel Tartu ülikooliga 2001. aastal jätkas Ludmilla Solo tööd haridusteaduskonnas koolipraktika spetsialistina ning hiljem haridusteaduste instituudis täienduskoolituse ja kutseaasta keskuse pedagoogilise praktika spetsialistina. Sellel kohal töötas ta kuni tänavu 14. juunini.

Kolleegina oli Ludmilla Solo rõõmsameelne, mõistev ja abivalmis. Ta oli sügavate muusika- ja kultuurihuvidega. Aastakümneid laulis ta naiskooris Domina ning õppejõudude ansambelis. Lisaks kõigele eelnevale oli ta hea ema

Foto: erakogu

ja pühendunud vanaema kahele lapselapsele.

Ühel kevadel palusid õpetajate seminari üliõpilased ka lõpuaktusel õppejõudude ansambli arastatud pihlapuu-laulu. Sellest sai traditsioon. Punetav pihlapuu on igale õpetamisega seotud inimesele märgilise tähendusega. Sellega algab uus õppeaasta. Seekord Tartu ülikooli haridusteaduste instituudi inimestele ilma Ludmilla Solota.

Jääme teda mäletama suurepärase kolleegi ja hea sõbrana.

kolleegide nimel Malle Reidolv

MALL TÜRI – 80

Foto: erakogu

21. augustil jõudis Mall Türi 80. sünnipäevani. 41 aastat töötas ta Tartu ülikooli mikrobioloogia kateedris Vanemuise 46 õppehoones. Selle suure kauni maja vasaku tiiva laboreid ja auditooriume, kus juubilar tegutses, täitsid mikroobide spetsiifilised erutavad lõhnad.

Pärast Rakvere keskkooli ja Tartu ülikooli farmaatsia osakonna lõpetamist aastal 1955 *cum*

laude viis apteekriamet ta tagasi Rakveresse, kust ta 1959. aastal naasis Tartu ülikooli mikrobioloogia kateedri vanemlaborandiks. Sellel igapäevatööhõlkel ametipostil hakkas ta tegelema ka uurimistööga.

Ilmselt uudishimuna kirjeldatav iseloomuomadus ja järjekindlus oma eesmärkides viisid teda teadusmaailmas TÜ ÜMPI mikrobioloogia labori vanemteaduriks. Koos abikaasa dotsent Endel Türi moodustasid nad suurepärase tandemi, mis liikus tuberkuloosi probleemidelt ja ravimtaimedelt uroloogiasse ja süvauuringutena edasi kosmonautide seedekulgla mikroobideni.

Mall Türi oli silmapaistvalt täpne ja osav töötaja, praktiliste lahenduste pakkuja abikaasa kõrgeleuliste ideede realiseerimisel. Õppe- ja teadustöö olid tolleaegsete kateedrijuhatajate (Felix Lepp, Eugen Tallmeister, Akivo Lenzner) ajal tihedasti

omavahel seotud. Nii õpetas Mall Türi aastaid farmaatsiatudengitele mikrobioloogia aluseid, juhendas nende diplomitöid, millest kasvasid välja hilisemad magistri- ja doktoritööd.

Töös katseloomadega ja mikroobide määramises kudedes polnud juubilarile võrdset. Mall Türi osalusel on valminud ligi 50 teaduspublikatsiooni, meetodilist juhendit ja eeskirja.

Koos abikaasaga kasvasid nad üles tütre, pidasid vaimustusega kaht maakodu: Vapramäel ja Hiiu maal Luguse vallas. Ilmselt jõudis ta kõike tänu sellele, et talle oli haritlastest vanemate poolt kaasa antud parim geneetiline kaart ja rõõmus meelelaad. Pensionipäevade veetmisel alates 1998. aastast on Mall Türi seltsiks kolm lapselast, kiisu, raamatud ja klaver.

Palju õnne sünnipäevaks endiste kolleegide poolt!

LARISSA UUSKÜLA – 70

Foto: erakogu

13. juulil tähistas meditsiinkandidaat ja arstiteaduskonna

finantstöö peaspetsialist Larissa Uskula oma 70 aasta juubelit.

Pärast Tartu ülikooli arstiteaduskonna lõpetamist 1964. aastal ning sellele järgnenud aspirantuuri ja meditsiinkandidaadi kraadi kaitsmist Peterburis on Larissa Uskula peaaegu kõik tööaastad olnud seotud Tartu ülikooli ja arstiteaduskonnaga. Tähelepanuväärne on tema tööelu mitmekülgsus: esmalt aastakümne teadustööd sekretoorsete protsesside biokeemia probleemlaboratooriumis, seejärel 15 aastat üld- ja molekulaarpatoloogia instituudi teadusliku

sekretärina, 13 aastat arstiteaduskonna majandusprodekaanina ja 5 aastat finantstöö peaspetsialistina. Endise tippsportlasena on ta kõiki oma töökohustusi täitnud maksimaalse pühendumusega.

Larissa Uskula puhul on pöörded teadustööst teadussekretäriks ja sealt omakorda majandusvaldkonda olnud seotud erakordse võimekuse ning laiade teadmistega, sest kaugelki mitte igast heast teadlasest ei saa väga head majandusjuhti. Arstiteaduskonna finantsjuhtimises peaaegu kahe aastakümne jooksul on ta ilmutanud tõeliselt teravat mõis-

tust ja oskust näha kaugemale tänasest päevast. Larissa suudab olla aus ja otsekohene erakordselt hoolival ning delikaatsel moel. Ka kõige tõsisemate teemade puhul

ning pingelisematel aegadel ei kaota ta huumorimeelt. Tänu eeltoodule hindavad paljud inimesed Larissat kui väga head kolleegi ja sõpra.

Tänades ja jätkuvat tegutsemislusti soovides töökaaslased arstiteaduskonna dekaanaadist

JAAN GINTER – 55

Foto: erakogu

Õigusteaduskonna dekaan professor Jaan Ginter jõuab septembris väikese juubelinini.

Jaan on läbi ja lõhki tartlane, siin sündinud, koolis käinud ja akadeemilist karjääri teinud. Ta on üks kolmest vennast, kes kõik jõudsid Tartu ülikooli juristi diplomini. 1979. aastal lõpetas ta

õigusteaduskonna *cum laude* ja jäi ülikooli aspirantuuri. Kandidaadikraadi kaitses 1979. aastal Moskvas kriminoloogiainstituudis, hiljem täiendas ennast Columbia ülikoolis New Yorgis ja Stockholmi ülikoolis.

Alates 2007. aastast töötab Jaan kriminoloogia koosseisulise professorina. Juubilari laiahaardelised teaduslikud huvid ulatuvad alaealiste kuritegevusest ja kuritegevuse statistikast kriminaal-justiitssüsteemide võrdleva uurimise ja digitaalalkirja juriidiliste aspektideni.

Kolleegid teavad teda kui tasa-kaalukat ja heatahtlikku inimest, kelle kätte võib usaldada juhtimise ka neil aegadel, kui reformituleled kipuvad kõvasti puhuma. Jaan on teist korda valitud dekaani vastutusrikkasse ametisse ja ta on sellega suurepäraselt toime tulnud. Õigusteaduskond nagu

ülikoolgi ei saa kunagi valmis ja arenguks soodsaima tasakaalupunkti leidmine pole alati lihtne. Neid ühiskondlikke ameteid ja positsioone on palju, mida Jaan on aastate jooksul täitnud. Piisab, kui meenutada tema kaalukat rolli Eesti kriminaalõiguse reformi ettevalmistamisel ja teokstegemisel.

Juubilari töökuse ja sihikindluse märgiks on oma kätega üles ehitatud kodu Ihastes. Ta on alati toetunud tugevale perekonnale, leidnud sealt hingerahu ja energiat. Üles on kasvatatud tublid lapsed ja juubilar on kahekordne vanaisa. Tegelikult on ta mees parimates aastates, kellel seisab ees palju saavutusi ja väljakutseid.

Sõbrad ja kolleegid TÜ õigusteaduskonnast soovivad Jaanile edaspidiseks õnne ja tugevat tervist!

PILLE TABA – 50

Foto: Ove Maidla

5. septembril tähistab oma 50. sünnipäeva närvikliiniku dotsent Pille Taba.

Pille Taba lõpetas 1979. aastal Tartu 5. keskkooli ning 1985. aastal Tartu ülikooli arstiteaduskonna. 1995. aastal lõpetas ta esimesena residentuuri neuroloogia erialal. 2003. aastal kaitsitud meditsiini doktori väitekiri käsitles Parkinsoni tõve epidemioloogiat Eestis. Parkinsoni tõbi ja teised liigutushäired on olnud aluseks

ka tema edasisele teadustööle.

Pille Taba on edukalt arendanud mitmeid kliinilisi suundi ekstrapüramidaalsete haiguste ning neuroinfektsioonide alal ning arendanud teadustööd sellel baasil koos ülikooli allüksuste ja arvukate välispartneritega.

Alates 2008. aastast on Pille Taba Eesti neuroloogide ja neurokirurgide seltsi ning Eesti liigutushäirete seltsi president. Hea suhtlejana on ta korraldanud

mitmete teiste arstide erialaselt-sidega ühiskonverentsid ning leidnud võimalusi kutsuda nimekaid välislektoreid.

Pille on hinnatud õppejõud ja juhendaja, hea organisator ning oma töö korraldamisel süstemaatiline. 2006. aastast on ta TÜ arstiteaduskonna täienduskeskuse juhataja ning kliinika aastakonverentside korraldaja. Tema ettevõtlikkus, aktiivsus ja pühendumus täienduskeskuses on kasvatanud

arstide aastakonverentsid arstikonna suurürituseks.

Pillel on alati käsil palju tegevusi, kuid hoolimata sellest leiab ta alati aega oma patsientidele, kolleegidele ja perele. Arstina on ta ära teeninud oma arvukate patsientide austuse ja lugupidamise. Ta on olnud innustaja ja suunaja Eesti Parkinsoniliidu ja Tartu Parkinsoni haiguse seltsi tegevuse korraldamisel. Tema initsiatiivil ja eestvedamisel on toimunud

patsientidele, arstidele ning kõigile huvilistele mõeldud Parkinsoni päeva konverentsid.

Läbi aastate on Pille olnud aktiivne orienteerumissportlane. Eks see ole aidanud ka tööasjades hästi orienteeruda.

Õnne ja edu kõikides ettevõtmistes!

kolleegid Tartu ülikooli ja SA TÜ kliinikumi närvikliinikust

KALEV KUDU – 50

Foto: erakogu

Kui TÜ draamastudio liikmed tosin aastat tagasi Tampere majja kogunesid, oli õhk ootus-ärevusest tüüne. Seni Nõmeteatrini nime all tegutsenud näitlejad tahtsid teada, millist koostööd pakub Kalev Kudu.

Teadsime vaid, et too prillide ja pisut ekstsentrilise olemisega varustatud loojanatuur on teinud head tööd Tartu lasteteatris ning tal on Vanemuise stuudio taust. Kudu ei hakanud pikalt keerutama, vaid pani ette asutada korralik üliõpilasteater. Just säärane, kus tudengid õpiksid elu tundma

teisiti kui loenguis ning mis tooks lavastustega kuulsust Tartu ülikoolile ja linnale.

Näitlejahakatised haarasid ideest kinni ning 1999. aasta oktoobris tuli Kudu käe all välja vastasutatud Tartu üliõpilasteatri esmalavastus «Kullervo».

Peagi selgus, et TÜT pole mõni taidlusring, vaid poolprofessionaalne harrastusteater. Igal semestril tuleb välja uus lavastus, näitlejatelt nõutakse distsipliini ning esietenduste eel tuleb ohverdada proovidele kogu vaba aeg.

Tosina aasta kestel on TÜT kujunenud heaks hüppelauaks, kust teatripisiku külge saanud noored lähevad näitlejaks ja lavastajaks õppima nii Viljandisse kui ka Tallinnasse. Rohketel välisfestivalidel alates Valgevenest kuni Kolumbiani on tartlased kui ühtehoidev trupp juba tuntud ja tihti ka auhindadega tunnustatud.

Võrukale omase jonni ja organiseerimisvõimega on Kudu loonud üliõpilasteatritele kordumatu näo. Siit vaatavad vastu

näiteks teatri n-ö kodukirjanike näod: Mehis Heinsaar, Veiko Märka, Aapo Ilves jt. Samuti on koostöö sujunud tunnustatud kunstnike ja heliloojatega, nimeagem Silver Vahtret, Martiinit, Kiwa või Ahti Bachblumi ning Sven Kuntut.

Oma lavastajapagasist võib Kudu ette näidata 42 teost, pooled neist on valminud tudengiteatris. Ja ikka pöördub ta olemise põhiküsimuste juurde, uurides, mida teeb inimesega võim ja kuidas kulgeda aegruumis nõnda, et täheldad igas hetkes kõikuse olemust.

Teatripererele on Kalev tihti õpetaja ja isa eest, hoolimata sellest, et teatril päris oma kodu veel pole. Ent aeg on näidanud, et mille Kudu ette võtab, selle ta ka teoks teeb.

Jätkuvat loomislusti soovivad Kudu 26. augustil tähistatud 50 aasta juubeliks Tartu üliõpilasteatri liikmed!

Õnnitleme

80 Erich Kuus, arstiteaduskonna emeritprofessor – 16. september

70 Enno Kolk, funktsionaalanalüüsi vanemteadur, matemaatika-informaatikateaduskonna emeritdtsent – 6. september
Rein Raamat, biomeditsiini füüsika ja tehnika vanemteadur – 16. september

Mihkel Kerikmäe, analüütilise keemia õppetooli teadur – 18. september

Jack Holbrook, loodusteadusliku hariduse keskuse külalisprofessor – 30. september

60 Ludmilla Šavrak, klienditeenindaja – 18. september

55 Eva Toulouze, etnoloogia

osakonna teadur – 13. september
Anu Saag, inimese bioloogia ja geneetika õppetooli üldbioloogia assistent – 14. september
Maret Vihman, loodusgeograafia assistent – 18. september
Helle Tamm, raamatukoguhoidja – 20. september

50 Andres Rein, TÜ botaanika remonditööline – 20. september

Eve Kümnik, infosüsteemide osakonna arvutispetsialist – 22. september

Tõnu-Andrus Tannberg, eesti ajaloo (lähiajaloo) dotsent – 22. september

45 Kadri Ugur, ajakirjanduse teadur – 18. september

40 Ave Tiisler, avaliku õiguse instituudi vastutav sekretär –

4. september
Triin Marandi, haridustehnoloog – 20. september
Annika Konsap, haridusteaduste instituudi projekti koordinaator – 30. september

35 Marju Puurand, patoloogilise füsioloogia assistent – 3. september

Kristi Toode, õendusteaduse assistent, õendusteaduse osakonna juhataja – 12. september

Virve Sõber, zooloogia teadur – 16. september

Kati Koido, füsioloogia teadur, neuroteaduste doktorioppe programmijuht – 24. september

Sirli Raud, füsioloogia teadur – 24. september

30 Margus Leppik, molekulaarbioloogia õppetooli laborant – 28. september

KAITSMISED

9. septembril kell 14 kaitseb **Lauri Lipping** keemia erialal *doctor philosophiae* kraadi saamiseks doktoriväitekirja «The Acidity of Strong and Superstrong Brønsted Acids, an Outreach for the «Limits of Growth»: a Quantum Chemical Study» («Tugevate ja ülitugevate Brønsted'i hapete happelisused, «kasvupiiride» avardamine: arvutuskeemiline uurimus»). Kaitsmine toimub loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Ravila 14a–1022). Juhendajad prof Ilmar Koppel, (keemiadr), prof Ivo Leito, PhD ja vanemteadur Ivar Koppel, PhD (TÜKI), oponentid prof Jose Luis Abbud, (Rocasolano keemia-füüsikainstituut, Hispaania), juhtivteadur Tõnis Pehk, (keemiadr, KBFI, Tallinn).

21. septembril kell 14 kaitseb **Tuuli Pärenson** majandusteaduskonnas doktoritööd «Social impact evaluation in social enterprises in Estonia: need, readiness and practices» («Sotsiaalse mõju hindamine

Eesti sotsiaalsetes ettevõtetes: vajadus, valmisolek ja praktika»). Kaitsmine toimub Oeconomicumis (Narva mnt 4–A314). Juhendaja prof Maaja Vadi, PhD, konsultant Peter Scholten, MBA (Scholten & Frassen, Holland), oponentid prof Alex Nicholls, PhD (Oxfordi ülikool, Suurbritannia), prof Rainer Kattel, PhD (TÜ).

23. septembril kell 12.15 kaitseb ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakonna doktorant **Teete Jauris** doktoritööd «Species Composition and Host Preference among Ectomycorrhizal Fungi in Australian and African Ecosystems» («Ektomükoriisete seente liigiline koosseis ja peremehe-eelistused Austraalia ja Aafrika ökosüsteemides»). Kaitsmine toimub loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Ravila 14a–1019). Juhendaja teadur Leho Tedersoo (TÜ botaanika ja mükoloogia muuseum), oponent vanemteadur Taina Pennanen (Soome metsauuringute instituut).

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 60. sünnipäeval filosoofiateaduskonna ajaloo ja arheoloogia instituudi vanemteadurit **Sirje Tamulit**.

TÜ väikese medali pälvivad 65. sünnipäeval rahandusosakonna raamatupidaja **Vilja Rammo** ja 60. sünnipäeval raamatupidaja **Sirje Olmre**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 60. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna molekulaar- ja rakubioloogia instituudi autojuhti- asjaajajat **Alar Tuubelit**.

TÜ tänukirja pälvivad 90. sünnipäeval matemaatika-informaatikateaduskonna emeritprofessor, akadeemik **Ülo Lepik**, 70. sünnipäeval arstiteaduskonna inimese bioloogia ja geneetika professor **Aavo-Valdur Mikelsaar**, arstiteaduskonna finantstöö peaspetsialist, kauaaegne teaduskonna majandusprodekaan

Larissa Uusküla ning matemaatika-informaatikateaduskonna emeritprofessor **Jüri Kiho**, 60. sünnipäeval arstiteaduskonna biokeemia instituudi vanemteadur **Riina Mahlapuu** ning raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna raamatukoguhoidja **Ilmar Vene** ja raamatukogu erialainfotalituse juht **Kärt Miil**, 50. sünnipäeval filosoofiateaduskonna ajaloo ja arheoloogia instituudi üldajaloo dotsent **Mait Kõiv**, majandusteaduskonna teadusprodekaan, rahvusvahelise ettevõtluse professor, akadeemik **Urmas Varblane** ning raamatukogu kogude arenduse osakonna raamatukoguhoidja **Piret Ladva**.

Tänukirja pälvivad ka loodus- ja tehnoloogiategaduskonna mereinstituudi raamatukoguhoidja **Maria Kalentsits** ning füüsika instituudi elektrik **Jaani Toomsalu** ja lukksepp **Ants Johanson**.

TEATED

Septembris TÜ aulas: 2. septembril kell 19–20.15 valge klaveri sarja kontsert, esineb Tanel Joamets; 4. septembril kell 17–19 Elleri kooli kooristuudio hooaja avakontsert; 5. septembril kell 16.15–18 vabade kunstide professori Vello Salo avaloeng; 9. septembril kell 18–19.30 Ferenc Liszti 200. sünniaastapäeva ning Tartu kontsertide tähistamiseks klaverikontsert.

TÜ pensionäride ühingus Vitae: 5. septembril kell 16 käsitööklubi; 15. septembril kell 11 humanitaaria; 17. septembril kell 11 eksliibriseklubi; 20. septembril kell 13 elulooring; 26. septembril kell 16 põltsamaalaste klubi; 27. septembril kell 15 matemaatikute klubi.

Tartu akadeemiline meeskoor alustab sel sügisel oma 100. lauluaastat. Meie plaan on saada sajandaks juubeliks koori sada meest, seega kutsume uusi laulumehi kõikidesse häälerühmadesse. Uute lauljate vastuvõtt toimub prooviaegadel esmaspäeviti ja neljapäeviti, 5., 8., 12. ja 15. septembril kell 18.30 (Ülikooli 16, 2. korrus). Vaata ka meie veebilehte www.tam.eu.

6.–8. septembrini toimub TÜ-s sporditeadlaste Yannis Pitsiladise **loengukursus** «Kehalist võimekust ja sportlikku saavutust mõjutavad tegurid: toitumine, füüsiline aktiivsus, geenid» (SHPH.00.015, 2 EAP). Kursus on registreerimiseks avatud.

TÜ akadeemiline naiskoor kutsub oma ridadesse uusi lauljaid! Ettelaulmised toimuvad 6., 8., 13., 15., 20. ja 22. septembril kell 18 peahoone auditoriumis 232. Ette valmistada üks vabalt valitud laul. Rohkem infot: koorivanem Margot (505 4230) ja www.naiskoor.ee.

Kui Sinus on soov laulda **TÜ kammerkooris** ja saada osa ühe tegusaima Eesti koori tegemistest ja uuest lauluaastast, võta meiega kindlasti ühendust! Uute lauljate vastuvõtukatsed toimuvad 7., 14. ja 21. septembril kell 16.30 kuni 18 ülikooli peahoones auditoriumis 232. Kui need ajad ei sobi, anna ikkagi endast teada, et leida ettelaulmiseks sobilik aeg! Kirjuta aadressile triin.koch@mail.com või helista 527 1105. Vaata koori kohta lähemalt ut.ee/TYKK.

Tartu **üliõpilassegakoor** võtab vastu uusi lauljaid. Sisseastumiskatsed toimuvad 7., 14., ja 21. septembri aadressil Pepleri 27, algusega kell 20.30. Katseteks palume ette valmistada üks laul. Infot meie kohta leiate internetileheküljelt www.uliopilassegakoor.ee või telefonidel 5675 7825 (koorivanem Jarmo Tael) või 5346 3437 (dirigent Küllike Joosing).

8. septembril toimub TÜ loodusmuuseumi **huvipäev** «Seente huvipäev metsas», kus õpitakse seeni tundma ja kogutakse neid seenenäituseks. Väljasõit kell 10 Vanemuise 46 eest. Eelregistreerimine: loodusmuuseum@ut.ee, info tel 737 6076 (loodusmuuseumi administraator). 9. ja 10. septembril toimub Vanemuise

46 fuajees **seenenäitus**. Näitus on avatud 9. septembril kell 10–19 (konsultatsioonid kell 11, 15 ja 17) ning 10. septembril kell 10–16 (konsultatsioonid kell 11 ja 15).

Tartu üliõpilaste **looduskaitsering** kutsub kõiki uusi ja vanu Tartu tudengeid ringi rahvaga tutvuma ja aega veetma 10.–11. septembrini toimuvaval avamatkul algusega Taevaskojast. Looduskaitsering on 1958. aastal asutatud noorteühendus, mis korraldab matku, seminare, ekskursioone jm huvitavat. Ringiga võivad liituda kõik Tartu tudengid. Täpsemalt saab vaadata ringi blogist: <http://looduskaitsering.blogspot.com>.

Tartu **üliõpilasteater** võtab vastu uusi näitlejaid! Katsed toimuvad 13. septembril kell 18.30 ülikooli kohviku III korrusel. Ette valmistada laul, luuletus ja pikem proosatekst või vähemalt kaks kolmest. Kaasa sportlik riietus! Rohkem infot 5801 6305 – Jari ja www.ut.ee/teater.

Kuni 15. septembrini saab esitada kandidaate **teaduse populariseerimise auhinnale**. Kandidaatidena võib esitada üksikisikuid ja kollektiive, kes on olnud edukad teadussaavutuste ja teadlaste töö populariseerimisel või äratanud noortes huvi teaduse ning teadlaste ja inseneri elukutsete vastu. Konkursi auhinnafond on 21 500 eurot. Lisainfo konkursi ja esitatavate dokumentide kohta asub veebilehel <http://www2.archimedes.ee/teadpop/index.php?leht=70>.

20. septembril kell 17 esitletakse TÜ kunstimuuseumis (peahoones) Metsaülikooli 2010. aasta **kogumikku** «Eesti naine. Eesti mees. Konfliktid ennetamine.» Kogumikus on artikleid Eesti meeste ja naiste dogmade purunemisest, väärtushinnangute muutustest, peremudelitest ning etniliste, rahvusvaheliste ja sugudevaheliste konfliktide ennetamisest. Kogumikus on ka Metsaülikooli gümnaasiumiõpilastele mõeldud kodanikuühiskonnateemalise esseekonkursi laureaate Gerly Tammiste, Kristiina Keelmanni, Teele Treieri, Darja Alõmova ja Erik Tamre esseed.

Tartu ülikooli akadeemiline **jalgpalliklubi Fauna** alustab uute mängijate otsimisega. Trennid toimuvad teisipäeviti ja neljapäeviti kell 20 Tamme staadioni kunstmurul. Täpsem info www.fcfauna.ee.

Tartu ülikooli **orkester Popsid** ootab uusi mängijaid järgmistesse pillirühmadesse: trompetid, eufonium/tenor ja tuuba. Proovid toimuvad esmaspäeviti ja kolmapäeviti kell 19.00–21.00 Tähe 4. Lisainfo: Enno Tubli, 505 3167, www.popsid.com.

Tartu akadeemiliste organisatsioonide külalisõhtute ajakava (täpsem info ak.org.ee/tartu):

Lugupeetud akadeemiliselt organiseerumata **naistudengid!** Eesti naisüliõpilaste selts ootab teid külalisõhtutele 13. ja 21. septembril kell 19 aadressil Riia 13–33 (www.enys.ee). Korp! Amicitia ootab teid külalisõhtutele 12. ja 15. septembril kell 19 ja 21. septembril kell 18 aadressil Kastani 65–2 (www.amicitia.ee). Korp! Filiae Patriae ootab teid külalisõhtutele 8. ja 13. septembril kell 19 aadressil W. Struwe 4 (www.cfp.ee). Korp! Indla ootab teid külalisõhtutele 5., 14. ja 20. septembril kell 19 aadressil Tähtvere 4–2 (www.indla.ee).

Lugupeetud akadeemiliselt organiseerumata **nais- ja meestudengid!** EÜS Põhjala ootab teid külalisõhtutele 13., 21. ja 29. septembril kell 20.15 aadressil Jakobi 23 (www.pohjala.ee).

Lugupeetud akadeemiliselt organiseerumata **meestudengid!** Eesti üliõpilaste selts ootab teid külalisõhtutele 21. ja 28. septembril kell 19.15 aadressil J. Tõnissoni 1 (www.eüs.ee). Korp! Arminia Dorpatensis ootab teid külalisõhtutele 14. ja 21. septembril kell 20 aadressil Õpetaja 11 (www.arminia.ee). Korp! Fraternitas Estica ootab teid külalisõhtutele 9. ja 30. septembril kell 20 aadressil Vanemuise 54 (www.cfe.ee). Korp! Fraternitas Liviensis ootab teid külalisõhtutele 15. ja 29. septembril ning 13. oktoobril kell 20 aadressil Jakobi 52 (www.liviensis.ee). Korp! Fraternitas Tartuensise ootab teid külalisõhtutele 9. ja 20. septembril ning 6. oktoobril aadressil Jaani 20 (www.ut.ee/FT). Korp! Revelia ootab teid külalisõhtutele 6. ja 27. septembril kell 20.15 aadressil Veski 45 (www.revelia.ee). Korp! Rotalia ootab teid külalisõhtutele 7. ja 29. septembril ning 19. oktoobril kell 20 aadressil Tähe 3 (www.rotalia.ee). Korp! Sakala ootab teid külalisõhtutele 8., 15. ja 29. septembril kell 21 aadressil Veski 69 (www.sakala.ee). Korp! Ugala ootab teid külalisõhtutele 6. ja 15. septembril kell 20 aadressil Kuperjanovi 16 (www.korpugala.ee). Korp! Vironia ootab teid külalisõhtutele 8., 21. ja 30. septembril kell 20 aadressil Lai 30 (www.vironia.ee). ÜS Liivika ootab teid külalisõhtutele 20. ja 27. septembril kell 19.15 aadressil K. E. von Baeri 7 (www.liivika.ee).

NB! Kõikidel külalisõhtutel on nõutav korrektne riietus!

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee